

მუშტრი სხოვრებ

სთიასტრო სალიტერატ. ჟურნალი

ფასი 20 კპპ.

№ 12 (15)

ა. ვ. ლუნახარსკი.

ფონდისთვის.

- სახელმძღვანელო:**
- მეთაური**—თვითგანწყმენდა;
იოსებ იმედაშვილი—ხილად და ხილად: ხალხური სიმღერები.
სიტყვაპაპაშვილი:
- დ. თურღოსპირელი**—გარიტორაზე მეოცნებენი;
ნ. გვანცალაძე—ფეიქარი;
ს. ჩხენკელი—სიკოცხლე თუ სიკვდილი;
ამ. ქვიციანი—სარსულ მწერლობა: ომარ ხანი, საიდი, ჯგერალი ედინი.
თეატრი:
- ლელო**—სერონის თავი და ბოლო;
ნინო ყიფიანი—ქვიზეთის თეატრი.
მუსიკა:
- ალ. კონჯაშვილი**—მუშვე აღსდექ! (ნოტებით)
კარბიძე. პაბლიმორავია:
- ბიკტ. თევზია**—ქართული ლიტერატურა;
კაიხხ ბელი—რაქენ გვეტაძე;
ი. არიშაიფილი—ფ. მახარაძე;
მოგონებანი:
- ა. ლუნაჩარსკი**—ერეკლეს დამცველ;
კ. თავართქილაძე—გ. ნინოშვილი.
ბიოგრაფია-თავგადასავალი:
- ივ. რამიშვილი**—ეახ. მკვდელიშვილი;
სანათმეცნიერება:
- ვ. ლომთათიძე**—ქართული „ია“ და სომხური „ინცკი“.
რეცენზიები, კრონიკა, სურათები.

ამ გ. თახვიშვილის საპასუხოთ, ანასთან ერთად გიგზავნით ჟურ. „თეატრი და ცხოვრების“—ფონდის გასაძლიერებლად—ხუთ (5) მანათს.—ნხოლოდ მინდა შევეკითხო ჩემ ძვირფას ამხანაგებს: ე. ნინიძეს, ლავრ. კორძაბიას, მ. გაბისონისს, ივ. ჩხიკვაძეს, გერ. ცინცაძეს, მ. შორჩილაძეს, ნიკოლ. გამყემლიძეს და კალ. გამყემლიძეს—შეიტანეს თუ არა—ხუთ-ხუთი მანეთი, თანამზად გამოწვევისა, და თუ ჯერ არ შეუტანიათ—მე ხელმეორედ ვაგონებ მეგობრულად—როდის!? როდის!? ნათქვამია: სანამ პეტრე მოვიდათ პავლეს ტყავი გააძერესო.
 ველით და ვიმედოვნებთ.
 თქვენი მეგობარი ილიკო ხავიცი.

ძუკუნე ლოლუას კონცერტები გაიმართება ამ მოკლე ხანში.
კონსტანტინე ჭიჭინაძის „ჩვეული ლექსები“-ს წიგნი დაიბეჭდა და გასასყიდოთ გამოვიდა. წიგნში სხვათა შორის მოთავსებულია პოემები „მოგზაურობა ანთებით“ და „კოინის აპოლოგია“.
მივიღეთ მწერალთა სურათები აკაკისა და შოთა რუსთაველისა, „ცოდნა“-ს გამოცემა. შოთას სურათზე აღბეჭდილია აკაკის ლექსი, ხოლო აკაკის სურათზე აკაკისვე ანდრძი ახალგაზრდობისაღმე. ორივე სურათი სუფთად არის დაბეჭდილი, კარგს ქალაღზე.

სახალხო მომღვალოთა და ლობაბართა კონფერენცია ქუთაისში.

სახალხო მუსიკის მოყვარული საზოგადოება ა. წ. იენისის 29 ქ. ქუთაისში კონფერენციაზე იწვევს სრულიად საქართველოს რჩეულ ხალხურ მომღერლებს, ენობილ მუსიკოსებს და ლობაბარებს. თავის მხრივ გამგებთა ასახელებს იმ პირთ, რომელთა დახმარება ამ კონფერენციაზე აუცილებელია: მ. ბალანჩივაძეს, პროდ. დ. არაყვიშვილს, კ. ფოცხვერაშვილს, ია კარგარეთელს. მოპატიებულთა:

აფხაზეთიდან: განათლების კომისარიატის 3 წარმომადგენელი;
სამურზაყანო: გრ. მარღანია, მ. ერუბაია.
ბათუმიდან: განათლების კომისარიატის 3 წარმ., მელ. ჭუბინანი;
ქობულეთი: ფუნხარა კომიტეტის 3 წარმომადგენელი.
გურია: ნესტორ კონტრადი, ძემბი ჩავლეიშვილები, ე. სიმონიშვილი, ძმ. ერკომაშვილები, ალ. მახარაძე, ალ. ჭყონია, ილიკო ჯავყელი, მ. ნაკაშიძე, ტელ. გურიელი;
სამეგრელო: ვლ. ხოშტარია, ლ. ბაბილუა, ექ ანდრო პატარია, ძმ. ბერულავები, რაჭ. ქ. ნტურია. აქესტრული თეატრი, არ. ლეისავია, პ. ლუქსაია, ანტ. ხოჭოლაია, რენა შერლეგია, ნ. ქიჩაქიძე, კ. კილასანიანი, ვ. ხახუბია, კიწი გეგეჭკორი, ანდ. ქალაკანიძე, ი გუგუშვილი, გ. ბოკერია, ა. პერტენავა, კირ. პაჭკორია, ბონდო მიქელაძე, ვლ. ნაჭყებია, გრ. და კოტე ფალაკები, ქ. ფალავა;

იმერეთი: ლეკვაა და კახაძე, სანდრო კაცსაძე, რაჭ. ხუნდაძე (ენობილი მომღერ.—შვალდობელი), მ. ბარამიძე, მ. შარაშიძე, კორ. მაღრაძე, აქვ. მერგელიძე;
კახეთი: დედას ლევანა მისი დამქაში აღუქსათი, არშინაშვილი, სოსო ჯაბლაძე, ალ. მაისურაძე, მოლოდინაშვილი, ჩარკვიანი.
ქარაღი: დემბი თარხნიშვილები, მიხ. კაცსაძე.
ხვანეთი: განათლების კომისარიატის წარმ.
 მოწვეულ პირთა გზის ხარჯს, ოთახს და სასმელ-საჭმელს გამგებთა კისრულობს. გარდა ამისა, კონფერენციას დაესწრებიან ახალციხის, ახალქალაქის, ცხინვალის, თელავის, სიღნაღის, ლუშეთის, საბტრედიის და საქართველოს ყველა დაბა-ქალაქების სწავლა-განათლების განყოფილებათა წარმომადგენლები. თავისი წარმომადგენელნი უნდა გამოგზავნონ ყველა ფილიალურ განყოფილებებში.
 ქუთაისის ხალხურ მუსიკის მოყვარულ საზოგადოების გამგებთა თავმჯდომარე, **ნიკოლოზ თქვიციანი**. წევრნი: სამაზრო პროფბითროს თავმჯდომარე ა. ჯიგოძე,
 სახალხო ლობაბარი **ძუკუნე ლოლუა**, სახელმწიფო ბანკის დირექტორი **ივანე პურაღაშვილი**.
 გამგებობის მდივანი მუსიკალურ ტენიკუმის გამგე ი. აბაშიძე.

1910—1924

წელიწადი XIV

№ 12

შასი 20 კ. წიკვ.

„თეატრი და ცხოვრება“
 ყველა კვირეული სურათებიანი
 კურნალი.
 რედაქციის მისამართი: ყოფ. ქართული თეატრი—სასახლის ქ. № 5,
 „ახალ კლუბის“-ს ეზოში.
 ფოსტით: ტფლისი, რედაქცია
 „ოეატრი და ცხვრება“,
 იოსებ იმედაშვილს.

თეატრი, კომედია, მუსიკა, მხატვრობა, მანდაპეპა, სტუმარდამკრძივი სსმკრძეპა.

დარხდა 1910 წ.

0360808 22

გამოცემა 1924 წ.

ს ა დ ლ ე ი ს ლ

თმითბან- თბითბვის 12-დან ტფლისში დაიწ-
წმენდა. ყო სრულიდ საქართველოს მსახიობ-
 თა ყრილობა.

სიანს ქართველი მსახიობი უფრო უხიზლად
 ეყილება თავის მდგომარეობას.

ყრილობაზე ბევრ საკითხის შორის აღიძრა
 დღურუჯელთა შესახები საკითხიც.

აქ უყვე „ძველი“ და „ახალი“ კი არ დაეტა-
 კა ურთი-ერის, არამედ **სახე და ხული**, ფორმა და
 იდეურობა ფორმასთან ერთად დაუპირისპირდა
 ერთმანერთს.

პირველს მსევეურობს დღურუჯი, მეორეს მთე-
 ლი ქართული თეატრი.

და **ზოგადის** სახელით, პირადის ენით, პი-
 როვნული აღტყინებით ფეხვექმ სთელავენ სწორედ
 ამ **ზოგადს**, საქვეყნოს.

ამის გამო უნიჭიერენი ძალნი დასის გარედ
 რბებიან, ბევრი უნიჭო სახელმწიფოი ულუფით იკვე-
 ბება, ხოლო საზოგადოება ნამდვილი თეატრის
 ნაკვალად უმიზნო ძიების ნასუფრალის სინაბარს
 რჩება.

ამას ბოლო უნდა მოეცოს.

უნდა მოხდეს თვითგანწმენდა.

საჭიროა ქართველი მეღმომენის მსახიობთა
 ერთ ოჯახში გაერთიანება, ნიჭიერ ძალთა შემოკრე-
 ბა, აქედან ყოველი მიმდინარეობის, ყოველი ფერის
 გამოჩენა,—სასიყების „შინაწმენგველი და იმედის
 ცისარტყელა, თორემ...

„დაჭრილ ირემსა სისხლი სდის:
 ნუკრი ცქირალიღმს!...“

ხილად და ხილად

ხალხური სიმღერები

მიზეზ-მიზეზ დღის მარბილი აკლიაო,—ეს ითქ-
 მის საერთოდ ჩვენი ხალხური შემოქმედების, კერ-
 ძოდ ხალხური სიმღერების შეკრება-ჩაწერვის შე-
 სახებ.

ვერ იქნა დღემდე ამ საქმეს თავი რიგიანად
 ვერ დავუღეთ: ხან რა ნაკლი დაჰყვება, ხან რა.

თითქმის ორმოცი წელიწადი სრულდება, რაკ
 რუსთა მეფის პარკონობის ხანაში პირველად ქართ-
 ველმა ერმა მოისმინა თავისი მშობლიური ჰმნებები,
 ხალხურ გუნდისგან შესრულებულთ.

ეს დიდი საქმე დაიწყო არა მუსიკოსმა, მაგრამ
 მუსიკის დიდმა მოყვარულმა ლალო აღინაშვილმა.

ამ ირველი გუნდის ტკბილმა მანგებმა ყუმ-
 ბარისაგვით იფეთქა და ნამდვილი რევოლუციკა
 მოახდინა ჩვენი მუსიკის თვითაღორძინებაში.

მას შემდეგ საქართველოს სხვადასხვა კუთხე-
 ში წარმოიშენენ ხალხური ლოტბარნი საკუთარი
 გუნდებით: სანდრო და მიმა კავსაქნი (ქართლ-კა-
 ხური, მასთან ყველა კუთხის), ძუკუ ლოლოა (და-
 სავლეთ საქართველოსი, უმთავ. მეგრული), დები თარ-
 ხნიშვილები (ქართლური), ჩაღღმეილები (გურული),
 აღ. მაისურაძე (კახური) და სხვ.

ემათა სიავით შეგორაკობა ხალხის სულმა
 გაიღვიბა, მაგრამ ერთი მილიანი ნაკადი მიანც ვერ
 შეიქმნა.

დღემდე თუ რამ კეთდებოდა, კერძო თაოს-
 ნობით.

ყოველი კუთხის შვილი თავისებური განკერ-
 ძიებული გუნდით გამოდიოდა.

ბოლოს—ნამდვილი ხალხური მუსიკის ნაცე-
 ლად ხელთ შეგვჩნა განსაკუთრებული სახის ლოტ-
 ბარნი, რომელთა უმეტესობა ან ერთს ადვილეს გა-
 იყინა ანუ ხალხის თავისებური შემოქმედება საკუ-
 თარ ჩარჩოში ჩაამწყვდი.

ნამდვილი ხალხური სიმღერა—გალობის მკო-
 დნენი-კი ან უკვე გაჰქრენ, ან და სადღაც მივიწ-
 ყებულნი არიან და ლამის არის ხალხის სულის დი-
 დი საუნჯე სამარეს ჩაიტანონ.

მათის სახელით-კი შვირად გადაგვარებულ-შე-
 რყენილ სიმღერებში გვიმასპინძლდებიან.

ყოველივე ეს ნამდვილი ქართული ხალხური
 შემოქმედების სახეს ვერ გვაძლევს, სრულ სიწმინ-
 დის კვალს ვერ აწივს.

ამ ნაკლის შევსება განუზრახავს ქეთ. ხალხურ
 მუსიკის მოყვარულთა საზ-ბას, რომელიც ამ თვის
 გასულსითვის ქუთაისში იწვევს ხალხურ მოღღერალ-

თა, ლოტბართა და მუსიკოსთა კონფერენციას, სადაც საკუთარის სიმღერა-საქრავებით უნდა გამოცხადდნენ მთელი საქართველოს ძეგლი, ცნობილი მომღერალი.

აქ ვაიმართება მოხსენებანი, კონცერტები, გრამაფონზე ან ნოტებზე გაიღება სიმღერები და სხვ. მიზანი დიდია, საშვილიშვილო საქმის საძირკვლის ჩამყარელი და სასარგებლო, თუ მართლა ველირსებით სრულიად საქართველოს ნამდვილ ხალხურ მომღერალთა ყრილობას.

კონფერენცია არ უნდა იყოს ცალმხრივი, კუთხური, თორემ ისეთივე უფერული, ჩვენივე გამაბიბრუებელი გამოვა, როგორც აქამდე გამართული ი. წ. „ეთნოგრაფიული კონცერტები“.

დროა, ამჟამე კონფერენციამ შექმნას ერთი მთლიანი სრულიად საქართველოს ხალხურ მოხმადღერეთა გუნდი, რომელიც დროითადრო, ხანგამოშვებით მოივლის არა მხოლოდ საქართველოს, არა-

მედ მეზობელ რესპუბლიკებს, რუსეთსა თუ უკრაინას და უჩვენებს ჩვენი ხალხური სიმღერა-მუსიკის საუნჯეს.

ამას კი უდიდესი მნიშვნელობა ექნება როგორც ჩვენთვის, ჩვენი სულიერი ამაღლება-განმტკიცებისთვის, ისევე ხელოვნების, მუსიკის ყველა მოყვარულსათვის.

ეს ნივთიერადაც არ ექნება ჩვენთვის საზარლო.

ხალხური მუსიკის ნაშთები დროით უნდა ჩაიწეროს და წინა თაობის ნაკლი შეივსოს, თორემ უწყალო ეამთავსება სპობს.

თუ ჩვენი ხალხური მუსიკა—სიმღერა-სავალომდენი—სრულიად არ გადავიღეთ, უდიდეს დანაშაულს ჩავიდინთ არა მხოლოდ ჩვენს, არამედ საერთოდ კაცობრიობის სამუსიკო ხელოვნების წინაშე.

იოსებ იმედაშვილი.

რ ა ე ღ ე ნ გ ვ ე ტ ა კ ი

რადენ გვეტაძე ვირების მესია. ლექსების პირველი ტომი. ტფილისი. 1924. გვ. 93 ფ. 1 მან.

რადენ გვეტაძე თანამედროვე პოეზიაში სდგას როგორც ეფემლის კოშკი. არ ექნება გადამეტება, რომ ვსთქვათ: მას არ ჰკავს ცალი როგორც ორიგინალისტს. ის არ დასტრიალებს ევროპის პოეტებს, ის უფრო თვისი გულის სიტყვაა. მისი ლექსები მაგარია და მწვიფით მქუხარე, როგორც თვით ვგარი: გვეტაძე რადენ. ის უშპველად ქართველი პოეტია, რომელსაც ამძიებებს თვითიველი გადახვევა საქართველოზე. ის ძლიერ დარწმუნებულია თვის სიმპარგეში, უყვარს მის თავი და მუდამ გრავანით მოდის. ეს კი ეარგი თვისებაა პოეტის.

მისი პოეზია არაა მარტო მშრალი ინტელექტი. მისი თემა სევდაა, რომელიც ყველას აწუხებს. მისი ტირილი ქვეს აკანკალებს, ვირებს უღონებს ყურებს და ვერ უპოვია მუდრო ბინა ამდენი შეშლილობის. აქ კი გრძნობაა, რომელსაც ესმის ჩუმი ჩივილი ყველაფრის, ფრჩხილმამდის. მხოლოდ არის ზომა. ის სიტყვას იძიებს დაფიქრებულად. მისი სიღინჯე და დაჯერებული გამოხედვა პრეფიქსია რწმუნების. მისი ლექსები ინტუიციია, რომელიც გეაჯერებს ყველაფერში. ის გამოთქმებში ძლიერი შთაგონებაა. მას უნდა ყველამ გაიფოს მისი ფიქრი, მისი ტქერა და დარდი.

მისი ლექსი უფრო ბევრის დამტყეია ვიდრე გარეგანი ხელვა. მისი ლექსების წაკითხვის დროს საჭიროა სიმთვარე, სიმთვარე გავებისთვის. ის უფრო გვარძნობინებს ვიდრე გუეხმნება:

„ო ჩემი ბედი როგორც გელათი, ჩემი ოცნება როგორც ერეკლე, არის ამაყი (ღირს ვასამხელად).“

მაგრამ რკვილით ვტარებ ეკლებს“. ოცნება არის როგორც ვერკლე: ამაყი თავისუფალი, მაგრამ ბედი გელათია, როგორც დავი-

წყებული და უბედო. ის ტირილით ატარებს ეკლებს რომელიც მუდამ თან დაატქს. ეს ეკლებია ყოველივე ის, რაც ქრისტიანისათვის მიუღიევილია. მას უყვიარს კახები იმტომ, რომ იცის მათი სევდა და ენანება თვისი შვილებივით. მან იცის მათი ტანჯვა ქუჩებში, იცის სინანული სახლის, რომელიც კახებს აღარ აქვთ, და სტრის მითთან ერთად. ის სონეტებს მათად დასწერს მათზე, თუნდ ეს გიყობად ჩათუვალონ. აქ არის მისი ინდივიდუში. მას არ აინტერესებს რას იტყვიან მასზედ მის ლექსების წაკითხვის შემდეგ, ის არ უწევს ანგარიშს ხალხს, რომელიც შეცდენაა, და სდგას თვის პოეტიკაზედ, მაგრად. მას აქვს თვისი ფიქრი რომელსაც სიკვილიამდის არ შესცვლის. მან იცის რომ მას აქვს თეთრი სახე როგორც სპილოს ეშვები, რომელიც ყველაფერს ხედავს. ეს ხელვა მართალია როგორც დაჯერება სიტყადის.

მისი ბინა ღამეებია. მას უყვარს ღამეები, რადგან ღამე ბევრის მოძიეია. ღამეში მოდის ბევრი ფიქრი. მის ლექსებს მუდამ ატყეია ღამის სიშვეში წვალება. მის ღამეში ყველან მიდის: თამართან, ერეკლესთან, ციხე კოშკებთან, და სასაფლაოზე, სადაც ლოდები და ძეგლები მისი სევდისთვის ტბილი პრელიუდიებია.

აქ თემები ბევრია: მოგონება, სინანული, ნატრეა და სხვა. ეს ყველაფერი კი ბევრგან პრიმიტიულ სახითა მოცემული.

მისთვის სეგის პირველ სკამზე ზის ვირი. ვირი დღენმეილი, ყურებ დაცევილი და მტირალი. ვირებს აქეთ დაბოლმული ყოყინი, ფიქრით ატიკენწილი თავი, რომელიც ატარებს მსოფლიო სევდას. ნი ვირებს კი ადამიანის თბილი ხელი პირველად რადენ გვეტაძემ მოუსო. მან გაიფო მათი ფიქრი

და ნატურაც, როდესაც ისინი საბალნე აკადემიური უფროად მიდიან ქალაქში. გვეტაძეს უნდა ვივარს სურვილიან ამოცნობა მსოფლიო სტევის. მის აქვს საუთარი ხედავ, საუთარი მიღვამებიც ამ მისის შესასრულებლად. „მანიფესტო ვირებს“ იწვევა რეკლამით: იგი არ აპირებს სიკვდილს რადგან გაუჩნდა საქმე. ვირები უცდიან მის, უცდიან მის როგორც პირველ მესას. იგი ძლიერ შეეკარგებულა ვირებზე. ის ასე ვიხარავს ვირებს:

„ჩემო ვირებო თქვენ სინაზეს ყველა ამცირებს, თუმცა თქვენს თვალებს მე ვიხარადი სარკის მინებად“

მართლაც შექველად არის ვირებში სინაზე. თითქოს ტლანქია მათი სხეული უშველებელი თავით, რომელიც არას დროს იღივება, მაგრამ წორედ აქ არის სინაზე. ვირი გვეჩვენება რალაც მოკრძალებით, მორცხვად. გეტაძე თაღვლიან თვალმინიდან რომელთაც დახამამებაც კი ეხარებათ, აპირობს დახამავს მსოფლიო ავანგარდისას. აქ იმპულსი ასე... თი სწრაფების მხოლოდ რაყენის მენია. ის მათ თვალმინს ვახიხის სარკის მინებად. მაშინ უფრო აპირებს სიკვდილს ვირებს. მაგრამ არ შეიძლება მარტო ვარჯით სამთხმეში შესვლა. საჭიროა ვაცეცხლება, გახელება ახალ ყამირში ვადასავარდნად. მეორე საუკუნეს ყველაფერი ვტყუება ხალისი რეკლიუციის. საჭიროა აქაც დასამამით დაწესებულ მონობიდან თავის დაღწევა. ეს არ არის მარტო ილიუზია. ეს შეიძლება იყოს კოლონადა გრძელი ფიქრების, მაგრამ დაჯერებულა. ეს სტრიქონები

უფრო ბერის მიქმელია, მაგრამ ჯერ გაგებისთვის ამაზე შორს წასვლა არ შეიძლება. არ შეიძლება აგრადვე ამ სკამზე, რომელზედაც რაყენ გვეტაძემ ვირები დასვა მხოლოდ ვირების დანახვა აქ არჩევიან სწორია. პირველი ვირის ყოველივე ის. რაშიაც ხედავს თავის დარდს. შექველია რაყენი ვირებში როგორც ვასავალს, მესიას ხედავს. მხოლოდ აქ შემბრუნებულადა მოცემულ სიტყვა. რაყენი არის ვირების მესია იმდენად რამდენადაც ვირები მისთვის რეჟისია ამოსაცნობი, რომელსაც წააწყდა ღამის ფიქრში, საბალნე ვირების მოკონებით. ვირის მძიმე შუბლი, რომელიც ბევრ ანაფრულ სისხლის მატარებელია, რაყენისთვის სფინქსია, მხოლოდ სუნაქსი ისეთი, რომელსაც კარი უზავა პირველად.

ვირები საუკუნოების ამდენ მანძილზე მოდიან დინჯად, როგორც მათი გამოხედვა, ამიტომაც დინჯია მათი ნაბიჯიც, რომლებიც მთქანებასა გაცეხებულ ქვების. ისინი სდგანან მქმეულ ზედასთან ისეთ მოთმინების ძალით, რომელთაც არ აწინებს ყველასგან უარი და სიცივე.

მხოლოდ ვირს არ განუთვია ავონია. მის არ უნდა ჯერ სიკვდილი. ჯერ კიდევ სიკვდილს არ აპირებს, რადგან უნდა მიიღოს ის დანაპირები, რომელიც განგების ალუქქვია მისთვის. ეს კი ბუნდოვანია უფრო (თუნდ ამაშია სიძლიერე), ვიდრე გზა. არც ის სჩანს: მოკლედა ვირის ისე, რომ თვის მელანქოლიურ სუნთქვას თან წაიღებს რომელზეც არავის უტირია, თუ მიღწევს მიზანს?

მხოლოდ ჯერჯერობით მის ყრამისს რომელსაც ფთობიან სცივია ცრემლები ბოლისი, ამოხვე-

გარიჟრაჟებზე მოცნობანი

ვის უნახნია ზედაზნის გაპარტახებუი ტაძარი? რასაც თვალს მიაპყრო—ყველგან ეამთა-სიავით ნაფორიკებში ნამსხვრევები შემოგქვიითინებენ... კე-ლაშუმუტა ჯეაგარებ გადაფატრული ბილაგარი. სიკა ვაცილიი კარბებ... ლოლფონისგან ამოქამული ქანდაკებანი... მხოლოდ საუწყნითა ბელტებ ქვეშ მოყოლილი კამაროსანი, თაღები ტეტყველებენ მისს კონიდელს მშვენიერებაზე... მისი მტკვრინი ჩუქურბებიც კინინა გვიამბობენ, რომ მისში იდეს-ლაღ ვარვარებდა მალაღა სულა.

ასეთი ნაღვლიან ძნობას წარმოადგენს ჩემი ცხოვრება.

მე შეშლილივით განწირვით დაფქრწი ჩემი სულის ნანგრევებში და ვეკითხებ ჩემს აუხუნდელს სინამდებე... მიულწევებს მწვერვალებზე...

ჩემს აწმყომო აღარა არის რა ვარდა ვადა-ბუგულ ხომალდებისა...

აღრევი კი ზედაზნესავით მდღიარი ვიყავი... ყველა სიმებზე მელოდიურად ვწკრილდები...

ბედის წერის სიმშაღრით უჩინად ვილტვოდი ვარდის ფერო ოცნებათაჯენ...

სულ-ქოროტა და გულ-ტურტლიან მატაოცებს არ მოსწონდათ ჩემი სულის აიღლმა...

—მაღე გნახავთ ფრთებ შემოლანძღულს და ჩვენთან შემოხივიაგებულს...

ასე მაგულსებდნენ ზაფრა-მორელნი: არ მიკვირდა მე ეს ამბავი.

ცხოვრების ქვებუდანები თვითიფულ მეოცნებეს უპირებენ დამამშვიდებელ პერანგის ჩაცმას და არტახებში გათანგვას...

მე არ ვაქცვიდი მათ ყურადღებას, ვით გულ-ფშუტებ...

აქამეზულნი ვლამობი გადღულახავის ძღვეს... მიულწევულ ვარსკვლავებთან საუბარს...

დაულდალავად, რიალით მისწრაფია მწვერვალებისა...

ბევრჯელ უფსკრულში გადაგჩხილვარ... კელაე წამოქვდგარვარ... ქასქას-ქაქანით მივლია ახალ შეღნარაუვისკენ... მიმიწვევია, მაგრამ...

არ იქნება, სად ვაქწარი მათი მომზობლობა? მხოლოდ გადახრუტული კინწუხები... მელოტი ქედები...

სულ ეს ყოფილა? ამისთვის მიკასკებდა გულა?

შორით შორს კი ისევ კრთიან ახლა სხვა წარმტაცი მწვერვალები... კვალინდებურად მილიმიან მილწვევთა გაროქოაუბი...

მათ სიკვლუქებს ახალი მეოცნებენიც დაუმონია... გამოცდილება მაქვებებს შევაჩერო და უთხრა, რომ იგივით ჩემსავით მულოვიარედ დახედობან განუხორცილებულ მისწრაფებებზე... ვერც იგივით მილწვევებ მწვერვალებს, ვით ვერ დაეწვევით საკუთარ ჩრდილებს...

მაგრამ ისეთი ხალისით მიილტვიან, რომ მზილავს მათი გზნება... არ ვუფრებნი ბეაჯიან კემარტებებს... პირ იქით ვახალისებ!

საქართველოს
საბჭოთაო
საბჭოთაო
საბჭოთაო

ბა ხოლმე ჩივილი: ქვეყანას, კრულვა უსამართლო ქვეყანას.

ეს ყოყონი კი სანატრელია როგორც მომგონი ვამძღვე ჯიშის

მწარე მოგონება ისეთ მირაჟების, რომელიც არავის აგონდება გარდა რაქდენის. შეიძლება ეს გალოუცინაცია სწორე აზროვნებიდან მოშორებულის (შედარებით მასასთან) მხოლოდ ეს არის დამთუთქავი და მწველი მისთვის. ეს კი საკმარისია.

აქ კი სითბილევია ტირილიშვი:
„მოიღის ვიერების ქარავანი მალალ სიჩუმით, (გადახრილ მთეარეს უყვარს მათი მოგზაურობა)“.

მართლაც და მხოლოდ ცოცს, ზანტს და დინჯს მოვარეს შეუძლიან შეიყვაროს ყუილასკან მოძულებული ვირი. მთეარის და ვირს ცოცხა ოდნად ბელიც ერთნაირი აქით. ვირი მაშინ „გავიან უბნათ“ როცა შეხედებით სადმე, და მთეარეზე კი მაშინ იფიქრებთ (პოეტების გამონაკლისით) როცა შეხედავთ. მთეარე ცას დასდევს გერივით. ვირი კი მიწზე იარება ბორკილ გაყრილი.

აქ ცრემლია საქირო, რომელიც ხსნასაც კი სჯობია, და ეს ცრემლი რაქდენმა გადმოავლი. და სწავთა შორის: მგარამ ვიერების სხეებზე ადრე გაეხდი მგოსანი.

და მე ვიქნები უსათუოდ მათი მესიაც“.
პოეტი დარწმუნებულია, რომ შეასრულებს ამ მისიას მგარამ მაინც იხახის:

— ახალ, შორიულ ვარიერებებით მოთილის-მულლი... გელო... ისწრაფეთ... ეძიეთ. . . ჰამუქობა სასწაულთომიქმედია... გამარჯვებით დადიგვირვინდებთ ძიება...
დაე სცდებოდნენ...
რა უყოთ, თუ მიღწევის ბედნიერება ზამანება..
მხოლოდ ამ ნიარად თუ დაიტკობენ ძებნით მოქანცულს სულსა.

დ. თურღოხა: რელი.

შ ე ი ძ ა რ ი

მილოსის ვენერა ჩვეულებრივ ალავას იღვა, როდესაც პარიზის უქანასკნელ მოდაში გამოწყობილმა მეოცე საუკუნემ ქველუცად ჩამოიქტირიალა და რომ შეხედა ვინერას, გაოცებით ჰკითხა:

- ვინერა, შენა, ეგრე შიშველი?
- ვენერა სდუმდა.
- უზნეო!
- ურცხვო!
- უნაშუსო!

დაუმატა მან და განაგრძო თავისი გზა. ამ სიტყვებზე ვენერამ მორცხვად თავი დახარა.

საფეიქროში თითისტრები აახმაურეს. ფიქრის ჩარჩოც იქსლდება ჭრელი ფერებით. ამ გაება მიოლურჯო,

„გამზადე ღირსი ამ სურვილის ღმერთო მალო“.

რაქდენი ყველგან განართულია და მგებრი, მაგრამ არის ზოგან ფიქრი, რომელიც უშეშვლია „სხვანაირი დღის“ ბრალია. ფიქრი რომელიც ადარდებს ამისთანა გაბედულ მეომარს:

„სიკვდილის ლანდი ჩემს სასთუმალს აღარ შორდებია“.

თითქოს როდისმე ყოფილა მასთან სიკვდილის ლანდი. (?)

პოეტი უმეტესათ თავის თავს ვერ ხედავს სრულად მის ესმის თავისი სუნი მხოლოდ დამე როცა ფიქრს და ვაწულებამა. შემდეგ კი ეს ყვილაფერი მიღის როგორც მოჩვენება. როგორც გადაშლილი ექსტაზი. ეს რაქდენშიაც არის: შიში თავის დაუჩახეხლობის:

„ახლად ამოვად უფრო ღურჯი მაშინ ბალახი. ჩემი ბავშობა როცა სხვაში განმეორდება“.

შესაძლებელია ამას სხვანაირი გაგებაც ჰქონდეს. მაგრამ ეს კი არის: რაქდენი ელოდება სხვა მესიას თავის შემდეგაც.

ლექსი „რევია“ დაფიქრებაა ბედთან. აქ ნაკადი საქმის თითქოს დამარცხებული შედეგია რაქდენი მოღის პირველ ომიდან დამარცხებული კი არა, იმედ გატეხილი. ეს პოეტს არ უნდა ჰქონდეს. ის ზოგჯერ კოლექტუს ანგაროს უყვებს. სიცილის დაყრა მისთვის საწყინოა თითქოს. მას აქვს ამ ლექსში შეცდომა.

„როგორც დავრიში ვიარები ძველი წულებით“.

წითელი,
ყვითელი.
რას ფუსფუსებს გულბურყვილო ფეიქარი?
ვიარეშობს?
ხალისობს?
ხუმრობს?
არა, მას დარცხვენილი ვენერა ებრალება,
ფარჩის სამოსელს უქსოვს.

ნიკ. ვანცალაძე.

სიცოცხლე თუ სიკვდილი

(მოწაფის ცხოვრებიდან).

თენდებოდა.
სინათლის სხივები მდგრად ებრძოდნენ სინდელს.

სიბნელე, გახვეული ფერად ლანდებში, თანდათან კარავდა ფერსა და ჰქრებოდა.

სინათლე, გამარჯვებული, ზეიმობდა, სიბნელე, დამარცხებული, ჰკვდებოდა...

სინათლემ მხიარულად გადმოაშუქა სხივები და მაღლიდან შეეგება ჩიტების საამურო ჰიკიკის. ჩიტებმა გამარჯვება მიულოცეს და ის ქვევით დაეჭანა, რომ დედამიწას ახაროს თვისი მძლეთამძლეობა. მაგრამ რა მიწას მიუახლოვდა, შეჭრთა. ამბინებულ ბალახს ვერცხლის ფერი მოკამყამე

ჩემი ვარსკვლავი აღარ ბრწყინავს, ოდნავ აშუქებს*.

ეს ტყუილია. ეს გონების ბრალია, რომელიც პოეტში ზოგჯერ იჭრება უჯანონოდ. ის არ დადის ქველი წულებით. მას მასალა არ შემიძლევა. ის მუდამ ევადარს ახალ მიღწევებშიც. ეს მხოლოდ ოდნავი შეღონებაა რომელიც უშუველია არის მას. თან ვისაც ასეთი პოსტა უკავია.

„კახტეში“ კარგი ლექსებია: „ბოში მისანი“, „მეფარლენ და ცივანი ქალი“, „ბრუნდი სარკე“. და სხვ.

„ვიგრების მესიაში“: „ვიგრები აღდგომა ღამეს სოფელში“ — თემა კარგადაა შესრულებული. საუცხოვოა „ვიგრები პროსპექტზე გათენებისას“, „ჩოჩორი“, „ვიგრების მესია“, „სლოვა“ და სხ. „მართაი ვიგრებს“ ლამაზია და გამართული. აქ არის ძველი რითმებიც. ეს ლექსი თითქოს პრიზმაა ყველა მისი ლექსების. მხოლოდ არ არის ომევა ისეთი, რომელზედაც წერტილის დასმა შეიძლებოდა. ეს უფრო ექსპრესივაა მისი სრული სახის.

სათაურში „რევოლუცია“ ერთი ლექსია: „მე ვარ გლადიატორი“. აქ მართლაც რევოლუციაა. იმა მისი, რომელზეც ლოცვების გარდა არაფერი იცის თითონ კი სისხლი მზის ნაკადებით, რომელიც ასწევს ფარდას.

თამარის დრო და დედაიმიწის გუგუნე მეოცე საუკუნეში. ეს ბედი შეწონილია. საუკუნე სწორად მიმდინარე, მხოლოდ სხვა გზებით.

ცრემლი სდიოდა, მოზღვავებული ცრემლის გუბე ფარავდა, თითქო მასში იროზობდა.

სინათლე განცვიფრდა, ვერ გაეგო სიიღუმელოება ყველა ამის. დაიხარა ბალახზე, თითქო სურდა ამოეწურა ცრემლის გუბე, მაგრამ ამ დროს დაინახა მსხვერპლი ბრძოლის იქვე განგვირული ბალახებზე.

სიბნელის დროს გრძობით დაჰკანებოდა ვარდის კუკურს, დაჰვლობდა, უმღეროდა, რომ ანტოკებია ნაზი გული ჯერ კიდევ გაუშული კუკურისა; გრძობა-მორეული კუკური გამოლიცოვდა სინათლესთან ერთად სიბნელე ჩაექოდა.

მას სწამდა, რომ კუკურის გაშლა სიბნელეს ლახვარს ჩასცემდა და ამას შესწირა გმირულად თავი.

მთელი ღამის მოუსვენარმა ვალობამ დალაო, მოჰქანცა და სასიკვდილო ლახვარი ჩასცა.

მისმა სიკვდილმა სასურველი ნაყოფი გამოიღო, სინათლემ გამიპარჯვა, მაგრამ თვით კი ამას ვერ მოესწრა: ბრძოლით დალაულ-დაქანცული მისეენა ვარდის ახლად გაშლილ გულზე და სამუდამოთ დაბუჟა თვალები...

სინათლემ თვალთ მოჰკრა ამ თავგანწირულ გმირს, გული აუტოკდა, დაიხარა, ემთხვია სასოებით, შარავანდელით შეამკო და შემდეგ თართოლებული გაქანა მალა, მალა, რომ იქიდან უფრო ძლიერად გადმოაშუქოს ძლივამოსილი სხივები,

საქართველო რევოლიუციაში, კარგი მოთავსება.

არის ლოზუნგი: ყველა მებრძოლი!!...

არის ახალი თემაც: მოწოდება მეტხარის, მაგრამ ბუნდოვანი. მოწოდება პოეტებს რაკეტების მავარი ძაბლით ბრძოლისაკენ: საომრად. მაგრამ არ სჩანს: საით? სადამდის? ეს საჭიროც არა გახელებულითვის.

აქ ჯერჯერობით ისევ მავარი შემოძახილია: „პოეტებო ბარბიკადებზე!“

კაიუს პელი.

29 მაისი, 24.

საზონის, თაჰვი და გოლო

საბართო პირობანი.

ქართულ თეატრს თავის ხანგრძლივ ისტორიაში არ ახსოვს ისეთი ხელსაყრელი პირობანი როგორც მიმდინარე სეზონის განმავლობაში.

სახელმწიფომ გამბედავით იღო კისრზე თეატრის ხელმძღვანელობა.

მიანიჰა სრული ნივთიერი უზრუნველყოფა. გაუჩინა სამკუთარი შენობა. დასს დაუწინა ვი ჯამაგორი. მისცა ავტორიტეტით აღჭურვილი რეჟისორი. ყოველ პიესის დადგამაზე სულ თავისუფლად იყო გაღებული საჭირო თანხები და თეატრი სარეგლობრად თითქმის სრული დამოუკიდებლობით:

რათა დედაიმიწამ კვლევ აწოვის ძძუე და აღზარდოს ასეთი თავგანწირული გმირები.

ლილი დამტებარია ამ სანახაობით. მკრთალ სინათლეზე მოსული იას ჰკრებს. თილ ხანია ბუნება შეიყვარა, ადამიანებს გაურბის და თითქმის ყოველდღე ამ დროს მოდის სასწავლებლის ბაღში, რომ ცოტა ხნით მიინც დასტკებს მარტობაში ბუნების სიმშვენიერით.

ლილიმ მარტობევა ია და კონებს წყნა დაუწყო. — რა მშვენიერია ბუნება! — ფიქრობს ის: რა ცოცხალია მისი სურათი..

რა კარგია მარტობა, ოცნება, რა საძაგელია სინამდვილე.

აქ სიცოცხლეა — იქ სიკვდილი,

აქ სილამაზეა — იქ სიმხანჯე.

მაგრამ ეს რაა?! ვაისმა სიმის ნაზი ხმა.

ვიღაცამ ჩამოჭკაა სიმს და აფურთა.

ხმა ჯერ ახლოს შეესმა, მიუალერსა, მოხიბლა, მოუწოდა, შემდეგ კი საღიაც შორს, შორს წაიყვანა, ცერ სივრცეში, იქ, სადაც ადამიანის თვალთ ვერ მისწვდება, იქ, სადაც ტლანქ სინამდვილეს არ აქვს ადგილი.

ლილი დაითრო, მთლად გაეხვია ამ ნეტარების ბურუსში, კონებს ხელი გაუშვა და სიმთა ნახრევეს ვაკაჟა.

მთავრობა არას გზით არ ერეოდა მის იდეიურ და ესთეტიურ საკითხებში.

დასის შესადგენთაუც საუკეთესო არჩევანი იყო:

ხელმძღვანელთა წინაშე ჩამომწერიებელი იყო როგორც ძველი, სახელმწიფოებრილი მშვენიერანი, აგრეთვე იმედითა და რწმენით გათამამებული ახალგაზრდობა.

თეატრის უდიდო ხელმძღვანელობა ჩაწარდა ქ. მარჯანიშვილს, იდეიურადაც და პრაქტიკულადაც. იდეიურათ: იგი რჩევს სარეპერტუარო პიესებს, იმუშავებს სტილს, იძლევა საერთო ტონს.

პრაქტიკულად: იგი შეადგენს დასს. სდგავს მრავალ პიესას. დანარჩენში იღებს ბარაქთან მონაწილეობას და საერთოდ განაავებს მხატვრულ მხარეს მიერლ მუშაობისას.

დასი შეადგინა მარჯანიშვილმა ვაზაფხულზე. მან შეერჩია ისეთი მსახიობნი, რომელნიც საეცხებით შეითვისებდნენ მის სულისკეთებას და შეითვისებდნენ მის ხელმძღვანელობას.

ასეთებათ ეგულებოდა იმედინი ახალგაზრდობა და სასწორიც იქით გაიხიზარა.

განსაკუთრებით მილიანია უფრო ვაჟური ჯგუფი: აქ ყველა ერთ ოჯახს წარმოადგენს გემოვნებით, ემზით, რწმენით, თავგამოდებით.

ქალურ ჯგუფში უფრო სხვა სურათია: ახალგაზრდა ძაღები არა კმარა დასის შესასებათ და აქ დამხმარე ძალათ გამოყენებულია ძველი სილაზნი: ნინო ჩხეიძე, ტასო აბაშიძე, ნატო ჯავახიშვილი, ნინო დავითაშვილი.

როგორც ვხედავთ, დასში აღარა ზვიადობენ ძველი ავტორიტეტები. ახალგაზრდობიდან კი მხოლოდ ხუთ-ექვს პირსა აქვს საზოგადოების ყურადღება დასახებრებული. დანარჩენი სულ ნედლი მსალაა მომავლისაგან გამოსაქნელი.

ზავულის დასაწყისშივე დასი გაემგზავრა საავარაკოთ ბორჯომში და იქ შეუდგა როგორც საერთო მუშაობას, აგრეთვე შერჩეულ პიესების მზადებას.

სექტემბრის დასაწყისში უკვე ტფილისს დაურუნდნენ და ალაგობრივ განაგრძეს სეზონის სამზადისი.

ოქტომბრის ბოლოში სეზონიც დაიწყო. როგორი იყო საზოგადოების წინასწარი განწყობილება და მოლოდინი?

განსაკუთრებულის რწმენითა და იმედით შეყურებდა ყველა სეზონის დასაწყისს.

მთელ საზოგადოებრივ ატმოსფერას ახასიათებდა სამი მომენტით:

ეროვნული, რევოლიუციური და ესთეტიური ეროვნული სულისკეთება გამოიხატებოდა წმინდა კულტურულ ფარგლებში.

ყველა დარწმუნებული იყო: მარჯანიშვილის მეთაურობით ჩვენნი თეატრი განახლებოდა. იგი ისევ იქნება სასიყვარულო ტაძარი მთელი ქართული ხალხისა. იგი მობოლიზაციას უზავს ყველა შემოქმედებით ძალებს სათეატრო ასპარეზზე. იგი იქნება ისევ ეროვნულ სიამყედ, სდაც ჩვენი რასიული თვისებანი და ნიჭიერება ვულკანურის სიძლიერითა და სილაზნით დაიწყებს ქმენას.

ლილი შეჭრათა, ერთი საშინლად შეჭკავლა, თითქო თვალებს არ უჯერებდს. „ეს... ეს... ხომ ის მახინჯი შალვაა, რომელიც ასე მძავს და რომელიც ასე დამდეგს, ღმერთო! რა საშინლებოებაა, რა უცნაური დამცინავი ყოვალხარ ცხობიერება“ — წარმოსთქვა ლილიმ და სირბილით გაექანა სასწავლებლისკენ, სდაც საკმაოდ მოეყარა თავი მოსწავლეებს.

შალვა-კი მეტი ღელვისაგან სკრიპკა ძირს დაანარცხა და ნაკუწ-ნაკუწად აქცია, მის ტანჯულ გულს აღმოხდა საშინელი გმინვა.

— ლილი, ლილი! და იქვე ქვითინით ძირს დაეშო.

რამდენი მშვენიერი ლექსი უძღვნა შალვამ ლილის, რომ მისი გული მოეგო, რამდენი წერილი ააწყო მარგალიტის მარცვლებად, რამდენი გრძნობა, ტანჯვა-ცრემლები ჩააქსოვა შავ, მაგრამ მან ვერ მოიგო ლილის გული. ის მაინც დახშული დარჩა შალვისთვის და ეს სტანჯავდა, ეს სწავდა შალვას გულს.

ბოლოს ერთად-ერთი საშუალება გამოისძენა: მუსიკის მშვენიერი ხმებში ჩაეჭსოვა მთელი გრძნობა, ტანჯვა, ცრემლები და მით მაინც მოეხიზლა ლილის გული, მაგრამ არც ამან გასკრა და შალვა მწარედ აქვითინდა...

— ახს რა მშვენიერი ხარ მუსიკავ, რა მომხიზლავი!.. შენ სწავე აღმდინის გულს ცეცხლის ალში ჰბუგე და შემდეგ ნექტარს ასხამ, სწურავ ცრემლის გუბებზე, არჩობ და თან ნეტარებას ერთი გამოუთქმელ სიამოვნებას აგრძობინებ.

ლილიმ მოვლო ამ ნეტარებაში მთელი სამართაო და ბოლოს ძირს დაექანა.

შესწყდა სიმათა ნახი ვღერა და ფეხ ქვეშ იგრძნო მიწა—იგივე სინამდვილე.

რა იყო ეს ცრემლი?! რათ აქვითინდა?! ნუ თუ ეს იყო ცრემლი ბედნიერების დამკარგავის?

დაიღ, ბედნიერების დამკარგავის, რომელმაც მხოლოდ წუთით განიცადა ეს ბედნიერება და ისიც ოცნებაში; და ვინ იცის რას მისცემდა ლილი, რომ ის წუთები დაბრუნებულიყო, განმეორებულიყო ან ის მშვენიერი არსება დაენახა, რომელიც ამ ხმებს ბატონობდა, რომელმაც ეს მისთვის უცნობი ნეტარება იმალეობდა.

ლილი მას გადაუშლიდა გულს და სამუდამოთ დაუკავშირდებოდა.

ჭკვიანებდა ლილი გულამოსკვნით, იწურებდა ცრემლში მისი გული; კვლავ მოელოდა ხმის განმეორებას, მაგრამ ამაოდ: ხმა არ მეორდებოდა...

ლილი.. ლილი!—მოესმა ხმა და რა აიხედა ზევით, დაინახა ის, ვისაც ამ წუთში ასე ნატრობდა.

ყველას სჯეროდა: ამ სახარბიელო პირობებში ქართული თეატრი იტყოდა საკუთარ სიტყვას და ეს სიტყვა იქნებოდა ეროვნული.

(ჩვენ ვთხოვთ მკითხველებს, სიტყვა „ეროვნული“ და „შოვინისტური“ ერთი ერთმანეთში არ არიონ. ეს სულ სხვა და სხვა მცნებანი არიან). რაღაში გამოიხატებოდა რევოლუციური სულისკეთება?

ხელოვნებაში შიშველ პრიმიტივობას წარმოადგენს, როცა სცენაზე გაისმის უბრალო აგიტაციური სიტყვები მუშისა ბურჟუას წინააღმდეგ. ეს ეხლა, როცა რევოლუციური გაცნობიერებული ნაბიჯები გააკეთა, აღარაფის აკმაყოფილებს.

თანამედროვე საზოგადოების რევოლუციური სულისკეთება ასეთია:

მთელი მსოფლიოს შენობა ზანზარებს. ამ შენობაში მყოფნი ყველანი განიცდიან უზომო შიშს, ცეცხლოვან იმედებს, მოულოდნელ გარდაქმნათ.

ცხოვრების ყოველ სამელობილეოში გაისმის ბრძოლის ყივიანა.

წარმოიშვა ახალი ძალა, რომელიც ეპოტინება მთელს დედამიწას.

ყველა ჰხედავს: ახალი ეპოქა განიერის მკერდით ეჯახება ათასწლოვან სიძველეს და ლამის არის გადასტყორცნის ზეიანი ზეიანი წარსულის სიღრმეში.

აი, ამ მსოფლიო წიაღში დანთებულ ხანძარიდან უნდა გადმოზნეულიყო ჩვენ სცენაზეც გულის

ამ დღიდან ლილი არ მიჰკარებია იმ ადგილს, სადაც ასეთი ზედნიერება განიცადა, ცხოვრებამ კი სამასხროთ აიღო: მშენებლების ნაცვლათ მიხინჯი დაუყენა თვალწინ.

ლილი გაურბოდა ბუნებას, მაგრამ გაურბოდა ადამიანებსაც, ერთდებდა ამხანაგებს, დადიოდა მარტო ჩაფიქრებული და მხოლოდ დროგამოშვებით ამოიკენესებდა:

—ოჰ, რა საშინელი, დამცინავი ყოფილხარ ცხოვრებაჲ—ო...

შალვა ჩამოდნა ამდენი ტანჯვით, ცრემლის დენით. იმას ეხლა ქლექი ადნობს, მისი დღეები დათვლილია!

შემოდგომა იწყება. მოწაფეები სასწავლებლისაკენ მიეშურებიან, ზაფხულის უნახავი ერთმანეთს ესალმებიან და განცილდნენ წუთებზე მოუთხობონ, მაგრამ მათში არ ურევიან შალვა და ლილი.

ლილიმ უკანასკნელ წუთებში მოუსწრო შალვას.

—ლილი! ლილი!—შესძახა შალვამ: —მითხარი, გამაგონე რამ... შენ... გიყვარვარ...

ლილი გაშმაგებული მივარდა და, თითქმის თავის და უნებურად, შესძახა:

—ღიად, მე... მე... მიყვარხარ, სამუდამოდ შენი ვიქნები—ო და უნდოდა შეწებებოდა შალვას

მდაღველი ნავერჩხლებიც და ეს იქნებოდა რევოლუციური გამართლება ჩვენი თეატრისა.

რალს ველოდით ესთეტიურათ? საზოგადოებას საშინლათა სარგებნავს უბრალო კუხის დარიცება, ზნეობრივი გაკვეთილები. სცენაზე ყველაფერი უნდა იყვეს გასართობი, ძლიერი და ლამაზი.

იქ დანთებული ცეცხლი უნდა სწავდეს და ათობდეს ყველას.

სცენიდან გადმოლაგებულ სილამაზეს თან უნდა მოჰქონდეს გატაცება, დათრობა, დავიწყება.

და ასე იქნება ესთეტიური კამაყოფილება. ამას ელდა ჩვენი საზოგადოება სრულის უფლებით განახლებულ თეატრიდან.

აი, ის ხელსაყრელი სულიერი განწყობილება საზოგადოებისა, რომლითაც შეეგება იგი სეზონის დასაწყისს.

როგორ გაამართლა ჩვენმა თეატმა იგი? **ლელო.**

ა. ლუნაჩარსკი—მრამკლეს დამცველი

(მოკონება)

1915 წელს ტენევაში (შვეიცარიაში) ქართულმა კულტურულმა საზოგადოებამ „წინა“-მა მოაწყო ლიტერატურული გასამართლება სუმბათაშვილის „ლალია“-ს გმირების. საზოგადოებას ქალაქის სასახლის დიდი დარბაზი დაუთმო მუნიციპალიტეტმა. გასამართლებას დაესწრო 700-სამდის სხვადასხვა

ტურებს, მაგრამ შალვა უკვე იღარ იყო. ლილი მხოლოდ შალვას გაციგებულ სხეულს შეეხო...

გავიდა შემოდგომა, ზამთარი, დადგა გაზაფხული. სინათლე ისევე ისე ებრძვის სიბნელეს და გახარებული ისევე უყიყიებს გმირებს...

ბუნება კვლავ ისე მშენებრივია და ჰიბილავს ადამიანის გულს, მაგრამ ლილი? მხოლოდ ცრემლით დანაშაული თვალეზით შესცქერის და შალვა ფიქრიდან ვერ გაწეშობება.

მას შემდეგ, რაც შალვა მოკვდა, ლილი საშინლად იტანჯება, არ ჰპოვრდება შალვას სამარეს მთელი დღეობით და ცხარე ცრემლებს აფრქვევს ზეღ

ლილი მრავალ უძილო ღამეებს ატარებს წარსულის მოგონებით და, ვინ იცის, რას მისცენდა, რომ ერთი წუთით ნახავდეს შალვას მახინჯს, მაგრამ „მშენებრივ“ სახეს, რომ ერთი წუთით მიიცი არის დასტებბოდეს მისი ცქერით.

მისი ცქერით? რისთვის?—ამის პასუხს ლილიც ვერ გეტყვის.

ლილი დასცქერის იმ ადგილს, სადაც ასე სასტიკად დააკბო შალვა და გულში ალი ენთება, სძაღს თავის თავი როგორც კაცის მკვლელი.

ეროვნების წარმომადგენლები (რუსები, პოლონელები ლათიშები, ებრაელები, სომხები და სხ.) ბრალდებულის სკამზედ ისხდნენ ზეინაბი, რომელსაც იცავდა ა. ლუნაჩარსკი, ბრალს სდებდა კამკოვი. ორივე დამცველები დიდად მომზადებულნი გამოვიდნენ. ჩერნოვმა საათ-ნახევარი ილაპარაკა, ლუნაჩარსკიმ—დაახლოებით ერთი საათი. და ღრმა და მძაფრი სიტყვებით, უდიდესი პაოსით დასურათა იმ დროინდელი საქართველოს მდგომარეობა, უცხო, სპარსელ სარდლების გახრწნილება, მათი ოინები, მიმართული ქართველი ხალხის გადაკვარებისკენ. დაპყრობილი ერის ბრძოლის სურათების გადაშლის საზოგადოება მხურვალე ტაშით აწყვეტინებდა ორატორს. დასასრულ სმენელებმა თითქმის ერთხმად გაამართლეს, როგორც ზეინაბი, ისე ერეკლეს. კრებას თავმჯდომარეობდა მ. ცხაკაია. — ილი.

დაბა-სოფლის სმენის გუზაქანი

ელენე ციმაკურიძე-ქიაურელია

ნახატი ფ. ციმაკურიძისა

მსახიობი და რეჟისორი. გასულ წელს დიდი ამაგი დასდო ქეიშხეთის თეატრს, სადაც სრულიად უფასოდ მუშაობდა, შემოდგომიდან მორჯუმის დასს ხელმძღვანელობს როგორც ნიჭიერი, მუსყათი და საქაის მცოდნე.

ლილის უნდა აქ მოისპოს სიკოცხლე და მიათუმტკიკოს შალვას ერთფულეობა.

მას ხელში ჭიჭით შარბათი უჭირავს, რომელშიაც საწამლაი ურევი.

ლილიმ ასწია ჭიჭა, მიიტანა ტუჩებთან და ათასნაირი ფიჭრები აეშალა თავში.

„შალვა... სიყვარული.. სიკოცხლე.. სიკვდილი..“ იმერობდა ის არეულად.

სიყვარული?

„სიყვარული სძლევს სიკოცხლეს... სიყვარული სძლევს სიკვდილსაც!... ჩაესმა, მაგრამ ეს ხომ შეუძლებელია,—შეჭკვილა ლილიმ და ტუჩთან. მიტანილ საწამლაეს ხარბად დაეწაფა...“

ამ დროს გაისმა ლილის ნაცნობი სიმთა ელერა. ლილი შეჭკრთა, ხელი გაიჭნია, თითქო სურს თავიდან მოიშოროს ეს ხმაო, მაგრამ სიმს ხელმეორედ ჩამოჭკრეს და ისე ძლიერად, რომ ლილის გული აუტოკდა, თანაც გაახსენდა ყოველივე დაგარაზდა კიდევ.

ხმა თანდათან ძლიერდებოდა და უახლოვდებოდა ლილის.

— სიკოცხლე თუ სიკვდილი?.. სიყვარული თუ სიკვდილი?.. ამოიკენსა ლილიმ: შორს სიკვდილი, სიყვარული, სიკოცხლე! ჩასახა სიმთა ელერის ნაზმა ხმამ.

ლილი დაითრო. ის მთლად გაეხვია ამ ნეტარების ბურუსში, ათრთოლებული ხელი ჭიჭას გაუშვა და გაეჭანა იჭითეკ, საიდანაც ეს ხმა მოისმოდა.

— გოგი! გოგი!—შეჰსახა მან, როდესაც დაინახა ის, ვინც ასე საამურად აელერებდა სიმს და ვინც ისე მოლულად და მოკრძალებით აღმერთებდა ლილის, როგორც თვით ლილი შალვას.

გოგიმ სკრიპკას ხელი გაუშვა და ხელგაწვდილი ლილი გულში ჩაიკრა.

— სიკოცხლე .. სიკოცხლე .. მომზიბდავია! ქვითინებდა ლილი.

— სიყვარული სძლევს სიკოცხლეს... სიყვარული სძლევს სიკვდილსაც... ჩასახა ხმამ იღუმლაზო ყურში.

...—რა დიადი ხარ მუნებავ, რა მშენიერი ოცნებავ, რა მომზიბდავი მუსიკავ!—ვიმეორებდი ამ სურათით გატაცებული, მაგრამ თანაც—რა საშინელი, დამკინავე ყოფილხარ ცხოვრებაე!—წამოვივიძახე ჩემდაუნებურად, როდესაც გოგის მკლავზე მისვენებული ლილი უსულოთ დავიწახე.

ს. ჩხენკელი.

სპარსული მწერლობა

ომარ ხაიამ. (1040—1128)

ჰოი, ზეცაო, მარად მოილტვის
შენდამი ჩენი ცრემლი და კენესა.
შენი კანონის რკინის უღელქვეშ
სივლით და ტანჯვით ვატარებთ დღესა.

ო, მიწავ, მიწავ! ჩვენ რომ შეგვეძლოს
და გადავშალოთ ეგ შენი გული,
რამდენი მავ შენს მტვერთა ნალექში
განძი იქნება ღრმად დამარხული?!

ხაადი (1184—1291)

თავისუფალ კაცს რა შავქვით უნდა,
რომ გაიკეთოს ფეხზე ბორკილი?
და უზრუნველმა ნეტა რათ უნდა
შესცვალოს მწარით ცხოვრება ტყბილი?!

ჯვალადედან რუმიელი (1207—1273)

1

ის ბაღში არის დამაპლული ხეებთა შორის,
მრავალფერია და თვითონ კი ერთია მხიაროდ.
იგი ზღვავა არის—კრება ცოცხალ ტალღათა გორის
მაგრამ სიცოცხლე თვითიულის უღდეს სიმბოლოდ.

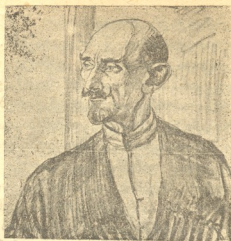
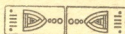
2

ცხოვრებებს აზრი მშაო მხოლოდ სიყვარულშია.
შიგ რაც ცუდია, იგი ჩენი შეცდომა არის.
შენ აქვბ იმას, რაც ხორცს უნდა, რაც სიმრუშეა,
აფხორკობიდან მის საზღვრამდე დიდი გზა არის

3

მე გუთუნები: ჩამოშორდი სულით მწუხარეს,
მხიარულ კაცთან მიდი, მასთან დრო გაატარე.
ბაღში შეხვიდე მოვირდე ჭინჭრის სიმწარეს,
ჩაჯექი ვარდში, ეასმინებში და გაიხარე!

აბ. ჰელიძე.

ნესტორ ესებუა

(სახელგანთქმული მოქიდავე-ფალევენი)

ნახატო ალ. ციმაყურიძის.

40 წ. ფალევენობის შესრულების იუბილე გა-
იხადდა 1924 წ. თებერ. 14 სოხუმში, ხოლო ივნ. 8
ტფლისში, ტანტის ცირკში. ჭიდაობა დაიწყო 1885-
წ. ქ. ბათოში (როდნილის ქანხანაში შავ მუხად
ყოფნის დროს) 22 წლისამ და პირველი გამოსვლი-
თვე წააქცია იმ დროს სახელგანთქმული მოქიდავე
კულა გლდანელი (იგივე შემდეგ ოთხჯერ გალაზა
ტფლისში). ამის შემდეგ არც ერთი მსოფლიო
ფალევენი არ გადურჩა გაულევაზი როგორც კაც-
სიას, ისე რუსეთსა და საზღვარგარე რისთვისაც
არა ერთი გზის იქნა დაჯილდოვებული, დღემდის
უძლეველია და საიუბილეო დღესაც გალაზა ცნო-
ბილი მსოფლიო ფალევენი მურომეცი. ჭიდაობს
მისი ორი შვილიც შალვა და არსენი. ამ დღეს
ცირკი სასუე იყო ხალხით და დიდი ეამა-ტაშიც
შესძლენეს. მისი ფალევენობის თავგადასვლის შემ-
დეგ ნომერში დაბეჭდავთ.

მგ აბა ნინოშვილი

(მოგონება).

წერილი I

1886--7 ზამთარში ჩემს პატარა წიგნთსავაქ-
როს პირველად ესტუმრენ საქართველოში კარგათ
ცნობილი და წიგნების მოყვარული ლენერალი გრიგოლ
გურიელი, მასთან იყენენ ეგ. ნინოშვილი და ს. პა-
ტიეშვილი. ლენერალი ერთობ მაღალი ტანის განზ-
დარი, ტკბილი ენით მოუბარნი მოხუცი იყო. მისი
მზღებელი ერთობ პატარა ტანისა და გამზდარი.
ოზურგეთის მოვაჭრენი ძლიერ გაკვირვებულნი ვუ-
ყურებდით იმ დროის ამ დიდ თავადის შემოსვლას
ჩემისთანა პატარა კაცთან,—მაღე გამოირკვა, რომ
მწიგნობარი და წიგნის მოყვარული ყველა ჩემს
წიგნებს ესტუმრენ თურმე! დათვალეირების შემდეგ,
რაც მათ ბიბლიოთეკაში არ მოეპოვებოდათ, იყიდეს.
ენნატე და ს. პატიეშვილი მაშინაც უცნობათ
დარჩენ ჩემთვის, გურიელს-კი ვინ არ იცნობდა..

ეგნატე და სილიბისტრო მერმე მესტუმრენ კიდე და გვარობით მაშინ გავიცანინ.

გავიდა ცოტა ხანი. ეგნატე ოზურგეთიდან წავიდა, კარგა ხანს არ მინახავს. ერთხელ ლანჩხუთის საღვურზე ვუსტდილი მატარებელს. ამ ლანდინში ეგნატე მოვიდა, დამინახა, გაუკვირდა, მომვარდა, სიხარულით აღივსო და სალამის და მოკითხვის შემდეგ დამიწყო გამოკითხვა წიგნების გავრცელების შესახებ, გურიელზე, სილიბისტროზე, ვისაუბრეთ მის პირველ კორესპოდენტებზე (ცრუმორწმუნება ლანჩხუთიდან) ამ დროს მატარებელიც მოვიდა, მთხოვა ერთი დღით დარჩენა, მარა ვერ დავრჩი და გავშორდი ერთმანეთს. ამის შემდეგ მე ეგნატე დიდხანს აღარ მინახავს..

როგორ უყურებდა კერძოთ ეგნატე და საზოგადოთ ქართველი ინტელიგენცია ეგნატეს ნაწერებს?

3. ქურდები.

გორის სამხარო აღმასკომის თავმჯდომარე, გორის თეატრის გადამკეთებელი და დიდი ხელის მემწეობი, მუშა ხელოსანი, თვითგანვითარებული.

— რომელ ქრისტიანზე მელაპარაკებთ მეტი, ვკითხე?

— „ეგნატეს მოთხრობაზე“-ო, იყო პასუხი...
— ესეც ისე, როგორც „სიმონა“ და „პალასტომის ტბა“—მეთქი მივუყე. ის გაოცებული ნაწყენი დარჩა და მითხრა:

— „სხვათა შორის, ის ადგილი, სადაც ძველზე აქვს საუბარი, ფსიქოლოგიურად შეუძლებელია“.

ერთი სიტყვით ნათლად ვგვრძენი, რომ მეგობარს არ მოსწონდა მეგობრის უკანასკნელი მოთხრობა..

ერთხელ კიდე თ. კიკვიციანი შევეკითხე, როგორ მოგწონს ეგნატეს ნაწერები მეთქი (დაბეჭდილი იყო ამ დროს „მოსე მწერალიც“).

— „ეგნატეს მოთხრობები კოპიოებია, მეტ არაფერია“.

აქ უნდა ითქვას მართალი, ეგნატეს მოთხრობები, თითქმის ყველა, აღებული იყო ნაწილილი მომხდარი ანბალი ფაქტებიდან, ამის თ. კიკვიციანი მართლს ამბობდა; მაგალითად ნაწილილი ანბებიდან იყო დაწერილი „სიმონა“, „მოსე მწერალი“, „ქრისტიანე“, „უცნაური სენი“, „პალასტომის ტბა“ და „გოგია შერეულიც“.

მეორამ მე მაინც ძლიერ მწყინდა, ჩემი ინტელიგენციისგან, რომ ისინი ჩემის აზრის არ იყვნენ. ეგნატეს ნაწერებზე

ეგნატე პხევდა ბევრ თავის ნაწერებს. და ამას თუ მივუღებთ ჩემს წერილზე პასუხს ეგნატემ, ყველასათვის ცხადია, რომ ზოგიერთ ახლანდელი „მოღვაწეების“ და „მწერლების“-ს შეხედულები და აზრის არ იყო ეგნატე, არც თავის თავზე და არც თავის ნაწერებზე. მაგრამ ეგნატეს დიდძალმზოგანობა და ნიჭი სწორეთ ამ მხრით უნდა იყოს დაფასებული...

როგორი იყო ეგნატე, როგორც წინამორბედი და წინასწარმეტყველი?—ამაზე შემდეგ.

ქ. თავართქილაძე.

1891 წ. ზედი-ზედი დაიბეჭდავა. „ივერია“-ში ეგნატეს მოთხრობები: „უცნაური სენი“, „არმოც“, „პალასტომის ტბა“ და 3—4 ფელტონი „სიმონა“-სი. მაშინვე ღია წერილი მივსწერე ეგნატეს: „ძნაო ეგნატე. მე გადავწყვიტე გამოვუტე ცალკე წიგნათ შენი მოთხრობები, თუ პრინციპიალურად ამისი წინააღმდეგი არა ხარ, მაქნობ და პირობების მოსალაპარაკებლად ამოვალ ზესტაფონში შენთან. შენი კოწია თავართქილაძე“.

მესამე დღეს მივიღე ღია წერილი ეგნატესგან, იწერებოდა: „ჩემო კოწია, ძლიერ ვისიამოვნე შენი წერილით... რაც შეეხება ჩემი ნაწერების ცალკე წიგნათ გამოცემას, შენ ზარალის მეტს არას მოვცემს. დიდი შეძლება რომ გქონდეს—კიდე ჰო, დაგეთანხმებოდი. შენ ისეთი წიგნები უნდა გამოსცე, რომელიც ცოტა მაინც მოგებას და გიტოვებს და ჩემი მოთხრობები, ვიმეორებ ზარალის მეტს არაფერს მოვცემს, მით უფრო, ქართველმა მიკრე მკითხველმა ის უკვე წაიკითხა „ივერია“-ში... აი, რისთვის არ გორჩევ და № 3 გეთანხმები მის გამოცემაზე, ჩემო კოწია... შენი ეგნატე“

მე კიდე მივსწერე შემდეგ: „ორ სამ დღეში. ტფილისში მივდივარ, გავლის დროს ზესტაფონში დავრჩები საღამომდის და კიდე ვილაპარაკოთ მეთქი“...

მესამე დღეს მართლა ამოვიღე ზესტაფონს, მივიღე დილომბრიდის კანტორაში, მაგრამ ეგნატე არ დამიხვდა იქ, სამაგიეროთ ეგნატეს აშხანაგების მთელი ჯგუფი იქ იყო, ყველანი წამოვიდით იქიდან, მგონია ვიქტორ დარჩიას ბინაზე, აშხანაგებმა სულელო გამოვალს, პური ჰქვას შევუღიქით. კაპრო ჩხვიძე მეკითხება: „როგორ მოგწონთ გურულებს ეგნატეს მოთხრობები“-ო, მე მივუყე: მე და ჩემს მკითხველებს ძლიერ მოგვწონს მეთქი.— „უცნაური სენი“-ს სიტუეტის აღება მწერლისგან, ჩემის აზრით, ნაადრეველია“...

ერთხელ, როცა „ქრისტიანე“ დაიბეჭდა, სამტრედიისი მომიხდა მატარებლით გავლა. საღვურზე პეტრე გლევიშვილი ვნახე და იმანაც მითხრა: როგორ მოგწონა „ქრისტიანე“?

ქართული ლიტერატურა

(„მთაბი“ № 2 ლ. ქიხელი. 1. მოთხრობები-ნოველები ესკიზები. 2. ად. ჯავახიშვილი. მოთხრობები. 1 წიგნი).

(ქოთხელის შენიშვნები).

პირველ გამოცემასთან შედარებით „მთაბი“ მეორე ნომერი გაცილებით უკეთეს შთაბეჭდლებას სტოვებს. მეთხველის განსაკუთრებული ყურადღებას იქცევს მისი ლამაზი ასახვა და ამ მხრივ რედაქციას მოუხერხებია სრული მიღწევა.

უერთნაღის სამხატვრო-სალიტერატურო ნაწილი მრავალ-ფეროვანი და შინაარსიანი. ზედმიტარდ აღიარება თითქმის არც ერთი ნაწარმოების არ შეიძლება, გარდა პირველი გამოცემიდან სამემკვიდროდ დარჩენილი უკვე ნაცნობ „შოკოლადისა“- ამ მოთხრობის მთავარი გმირი—ზუდინი იმის შემდეგ, რაც მან დახვრიტა „ასეული უღანაშაულო მოქალაქე ამხანაგ კაცმანის მკვლელობის საპასუხოდ“ ან, როგორც თვითონ ამბობს, „დავარტყე პირდაპირ კლასს, მე მოვსებე, რომელიც შემხვდა მთიარეებში, არც მეტი, არც ნაკლები“, თვითონაც გაემა ხელოვნურად აწყობილ მახეში და ზუდინსაც, სრულებით უღანაშაულოს, დახვრიტა გადაუწყვიტეს. მოსამართლე ეუბნება ზუდინს: „შენ არავითარი დანაშაული არ გაქვს. მეორე მხრიდან შეხვედ საკითხს და არც ასე დატოვება შეიძლება. უსათუოდ რაღაც უნდა მოხდეს, თორემ ჩვენი საქმე დაიღუბებაო“ ამისათვის ზუდინიც უნდა დაიხვიტოს. (გვ. 143-144) მთელი „ღრმა“ და ავთიმუფური ინტელიგენტური მსჯელობა, რომელსაც ადგილი აქვს მოთხრობის ბოლოში, სრულ უაზრობას წარმოადგენს, რამდენადაც ის ნასესხებია ადგილ-ადგილ დაქობილი დოსტოევსკის ნაწარმოებებიდან. ამ შემთხვევაში უღანაშაულო მუშა, ჩეკისტი ზუდინი, ბრბოს ალტკიუნებს მსხვერპლად უნდა შეეწიროს—ასე მსჯელობს ბატონი როდონოვის ვითომ და შეგნებულ მოსამართლეს. „დაამიანის პიროვნება საშუალებაა ბურჟუაზიულ საზოგადოებაში. ის უნდა გახდეს თვით მიზანი“—ასეთ მიზანს ისახავს მოწინავე მუშა, რადგანაც ამაშია მისი კლასის ისტორიული მისია. მაგრამ კმარა „შოკოლადზედ“!

ორიოდ სიტყვა ადამაშვილი-ჯავახიშვილის „დაზღვევაზედ“. ავტორმა ბოლო დროს თავისი მოთხრობების კრებული გამოუშვა, სადაც საქმაოდ სუსტ ნაწარმოებებს შეხვდებით. ეს არ ითქმის „დაზღვევაზედ“. მისი გმირი—კვაქი წყარბორამქ ქართული ერის ერთი ბატონა ჯგუფის წარმომადგენელია. ამ ჯგუფს ის სასენებით გამოხატავს. ბატონმა ჯავახიშვილმა მეორე ეტრული „კავკასიონის“ უკანასკნელ ნომერში მოთავსა, იქ მისი ტყის კაცები, ასე ვთქვათ, უფრო ინტერნაციონალურია. ის შეიძლება დაბეჭდილიყო სომხურად, უკრაინულად, რუსულად—ამით არაფერი დააკლებდა. „დაზღვევა“ კი ქართულ მიწა-წყალზედ არის აღმოცენებული. შეიძლება მკითხველმა იკითხოს: რეგიონალური-ციონურია, თუ კონტრ-რეგიონალური-ციონური ეს ეტიუდი? მე კატეგორიულად უპასუხებ: არც ერთი და არც მეორე. კვაქი ფორტოგრაფიული სურათია, „პორ-

ტრეტია“ ერთი წყება ადამიანების. სისხლის სამართლის მილიციის უფროსს ეს სურათი თავის ფარულ აგენტებს რომ დაუჩიროს და კვაქანტრადის დაბატონრება მოთხოვოს, საქართველოს დაბა სოფლებში რამოდენიმე ათეულ პირებს დააპატიმრებენ, ისე გვანან ეს პირები ერთმანეთს. სანტრეფსოა ვიცოდეთ, თუ რას შვრება დღეს კვაქი? ახე-პიტი, რომელიც დაწესებულების კომერციული აგენტი, თუ რამე უფრო დიდი გამოსახენი თანამდებობა უქირაავს? ის ხომ შეგუების ისტატია!

მშენიანია ემილ ვერჰარნის ცნობილი ლექსის „მკვდელის“ თარგმანი მე ვერჩევილ ყველას, განსაკუთრებით ახალგაზრდაობას, რომ ეს ლექსი არამც თუ გადაკითხონ ხშირად, არამედ ზეპირადაც დაისწავლონ. ჩვენი დროის ახალგაზრდობა ევროპეის ლექსებს ზეპირად ხშირად იმეორებდა: „მეგობრებო, წინ, წინ გასწიეთ, ნუ შედრკება თქვენი გულიო“ და სხ. ასეთივე ბედი უნდა ეწვიოს საქართველოში ბელგიელ სოციალისტის ამ ცნობილ ლექსს, სადაც შემდეგი მარჯობატებია:

„და ფრტყამს უროს, ფრტყამს მკვდელი ვით ქარავანი განუწყვეტელი მიყვება უკან წელიწადს წელი. შეურისძებებით, ტანჯავით, ტკივილით და საუკუნო წყევის კვილით, მან თავის ქურა გაავსო მწველი, მან ჩააქია თავის ქურაში“ „ზოხი, ნადლევი, ზღვა მღელვარება, რომ მისცეს იმით მზის ელვარება და ფოლადის ხმა ცეცხლის ბურანი“...

არ დამუშავდა კოთხხველს, რომ მსოფლიო იმის დროს, როდესაც ლიუდენბორგების ქუსლგები თელავდა ბელგიას, პოეტუ ვერჰარნი აღზნებულ სიტყვებით წყევვა-კრულვას უზახენიდა მისი ქვეყნის ჯალათებს. მისი ბუნება სხვა ნაირად ვერ მოიქცეოდა. ბერეს სრულებით არ მოსწონდა მისი აწეული პატრიოტიზმი, მაგრამ ვინ მისცემდა თავის თავს ნებას, რომ მუქართი მიემართა ვერჰარნისთვის და იძულებული გახებდა ემოერა არა ბელგიის გასაქპირი, არამედ ციმერკლდის იმედები. ასეთ რამეს იკადრებს ვინმე პიუ-პიუ და დამორჩილებს ტრედაიკოვებს, მაგრამ არა ვერჰარნს და ჰენდს, რომელსაც მაქსიმ ასეთი თევაზობუდებით იცავდა, მიუხედავად პოეტის უსწავლო აბრუნებისა.

ამ უკანასკნელ დღევში გამოვიდა „ლეო ქიაჩელის მოთხრობები-ნოველები—ესკიზები“. ჩვენ არ დავიწყებთ, რომ ლ. ქიაჩელი არის ავტორი „ტარიელ გოლუასი“, რომელიც ყველა მოწინავე მშრომელისთვის 1905 წლის სასამოეწო მოგონებსა გაიმოხატავს. თითქმის ოცი წელიწადი გაიდა ხალხური მოძრაობის შემდეგ და „ტარიელ გოლუას“ უკეთესი არაფერი გვაქვს... თუ როგორი ისტატურად ხატავს ავტორის კალამი რეალურ სურათებს, კრებულის შემდეგი ნიმუშებიან სჩანს:

„მინდის კომბოლით ხელში და მეფერი გამომეტყველებით სახეზედ დაბრძანდება ტყვე გავლილ

მინდორში. იგი მენახირედ ყავს სოფელს დაქირავე-
ბული და სხვა რამ საქმე არც ემარჯვენა...

არ არის ისეთი არც ძროხა, არც მოზვერი და
დეკულო, რომ ტაფუგან სახელი არ ჰქონდეს დარ-
ქმული. ეს კი მოსწონს ნახირს, მოსწონს ისიც, რომ
ტაფუ სხვა წყნსებს არა ვაგს, რომლებიც კულში
დასდევენ პირუტყვებს და მოსვენებას არ აძლევენ,
ერეკებიან უწყსრიგოდ ხან აქეთ, ხან იქით და თვი-
ონიაც იღლებიან და ქვეყანასაც აწუხებენ⁴. სურა-
თი სრულია, არც ერთი მეტი სიტყვა ეს დიდი მილ-
წვივა და ავტორს საერთოდ ახასიათებს. კრებულში
მოთავსებულია მშვენიერი სურათი: მუხა და ტირი-
ფი. თუ არ ვცდებით, ავტორს სიუჟეტი აღებულ
აქვს რეალური ბუნების მოცულებიდან—შორეულ
შვეიცარიაში. ამ პატარა სურათში მოცემულია ცხოვ-
რების მთელი შინაარსი და, თუ გენებათ, ისტორი-
ის ფილოსოფიაც ნახევრად რეალისტრად გავებუ-
ლი. სწორედ ლეო ქიჩინელის ეს ესკიზი გამახსენდა,
როდესაც ს. კაკაბაძის წერილს ვკითხულობდი უფ-
ნალ „მნათობში“. კაკაბაძე სწერს საქართველოს
ეკონომიურს ვითარების შესახებ მე-18 საუკუნეში.
ჩვენი ქვეყნის ეკონომიური ვითარების ისტორია იმ-
დენად ლაზიბია, რომ ამ დარგში ყოველი წვლილის
შემტანი უდიდესი მაღლობის ღირსია, არის ზოგი-
ერთი დებულებები, კაკაბაძის მიერ წამოყენებული,
რომელიც ახსნა-განმარტებას თხოვობიან. მე სა-
ქიროდ მიმანია აღწინაშე ერთი ბუნდოვანად გა-
მოთქმული დებულება. ს. კაკაბაძეს ჰკონია, რომ მე-18
საუკუნის ეკონომიურა ურთი ერთობა რუსეთთან
ერთიან როლს თამაშობდა ამ ორი ქვეყნისა შერე-
თებაში. ის სწერს: „მეორე მხრივ იდგა კავკასიონ-
ის ქედის თითქმის კარზედ მომდგარი რუსეთი,
ძლიერი როგორც ეკონომიურად, ისე სახუნდრო
ფელსაზროსით. კულტურული და პოლიტიკური ხა-
სიათის სიმპატეები ქართველებს უკვე კარგა ხანია
აერთებდა რუსეთთან... საუფუძველი ამ გადატეხას
ქართველი ხალხის ცხოვრებაში ჩაუყარა მე-1740
წლებში რუსეთისკენ ახალი ეკონომიური გზების
წარმოჩენამ, რომელმაც ნელ-ნელა ხელი შეუწყო
რუსეთსა და საქართველოს შორის მტკიცე ურთი-
ერთობის დამყარებას“ (გვ. 237—238). თითქმის
ქლიაელის მუხა და ტირიფიფი თუ ორი პოლიტიკუ-
რი არსება შეყვარებულნი იყვნენ⁵ და ერთმანეთის-
კენ მიიღვრდნენ. ეს არის შემდეგი ხანის განცდის
გადამტ. მე-18 საუკუნეში. რუსეთთან შედრტიკუ-
რი მიზეზი ერთ პოეტს უფრო მოსდენილიდ აქვს და-
სურათებული:

„ჩემო სოლომონ, მეფემ უბრძანა,
მე ეგ ყოველი არ ვიცი განა?
მაგრამ კეთილთა დღებთა თვის ქართლის,
რა მოვიგვიარო უმჯობეს ამის?...“

(წ. პარათაშვილი გვ. 78—79)

მატერიალისტურ შეხედულებას თავი და და-
ვანებოთ „რევოლიუციურ ინტელიგენციას“ არ უნ-
და სჭიროდეს რომელიმე მიზანშეწონილ ისტორიულ
მოქმედების ახსნა ყოველთვის „ვაჭრებისაგან
ბაჟების აღებით“.

განსაკუთრებულ ყურადღებას ვაქცევ ქორე-
ლის წერილს თეატრზედ. ხალხისწორი შეხედულება
აქ სასენებოთ არის გატარებული. ის გამოდგება სა-
ხალხო სცენის მოყვარეთა სახელმძღვანელოდ.

ურხანლის ბიბლიოგრაფიაც ნაწილში საინტე-
რესოა დ. გ.ს წერილი, რომელიც ზოგიერთ ბიბ-
ლიოგრაფიებს სანიშნოდ გამოადგებათ.

„მნათობს“ აკლია პროლეტარულ მწერლებს⁶ ნა-
წარმოებები. ანუ დაკარგავ ძველს გზასა. ნურაც
ძველსა მეგობარსა⁷ ნათქვამია.

ბიკტორ თევზაია

არტაშა (ა. ევანიანი)

სრულებით ახალგაზრდა მსახიობი, მწერალი,
რეჟისორი. სცენაზე მუშაობს 10 წელშიწადია განსა-
კუთრებით მონაწილეობს ოპერა—ოპერეტკებში.

ღერის რუსულ, ქართულ, სომხურ, სპარსულ,
თათრულ და ებრაულ ენებზე. როგორც მწერალი
აქვს საკუთარი პიესები: 1. „მუშის გასამართლება“
2. „დაარ მირზა“ 3. „შახ ისმაილ“ და სხვ.

ამ ეხმად ის მუშაობს თვითმშრომელთა და
ავლაბრის მუშათა კლუბში.

გ.რ. შავიფილი.

ვახტანგ გგედლიშვილის ხსოვნას

(სურათი იხ. „თ. და ც.“ № 11,—14)

მოსკოვის სამხატვრო თეატრის ცნობილი რე-
ჟისორი და ქართული დრამატული სტუდიის და-
მმართველ-ხელმძღვანელი ვახტანგ გგედლიშვილი,
რომელიც მაისის 19 უეცრად გარდაიცვალა მოს-
კოვში გულის სიგანიერით, ჯერ კიდევ ახალგაზრდა,

სიციცხლით სახე კაცი იყო; დაიბადა ბათუმში 1884 წ. ქართველ კათოლიკეთი ოჯახში. მამა მისი, ლევან, იყო იმ დროს ბათუმში კარგათ ცნობილი საქმის კაცი, რომელიც განირჩეოდა ჩვეულებრივ დანიშნავან ტემპერამენტით და ქართული საქვეებისადმი სიყვარულით. საშუალო განათლება ვახტანგმა მაილო ბათუმის გიმნაზიაში; უკვე მოწაფეობის დროს დაეტყო მას თეატრით განსაკუთრებული გატაცება: სდგამდა ხშირად თავის ამხანაგების მონაწილეობით წარმოდგენებს, თითონაც თამაშობდა (ერთხელ თუ ორხელ ადგილობრივ თეატრში ფარულად ნამდვილ მსახიობებთანაც კი გამოვიდა სცენაზე). გიმნაზიაში ყოფნის დროს სცემდა აგრძევე მოწაფეთა სალიბრეტორო ყურნალს და საზოგადოდ იყო მეტის მეტად ცნობის მოყვარე და ცოცხალი ყმაწვილი. გიმნაზიის დასრულების შემდეგ შევიდა მოსკოვის უნივერსიტეტი, ერთი წლის შემდეგ, დაახლ. 1905—6 წ. სახელოვან აღსუმბათაშვილის შემწეობით მოსკოვის სამხატვრო თეატრში. აქედან იწყება მისი სისტემატიური, ხანგაძლიერ მეცადინეობა თეატრალურ ასპარეზზე, რის შემდეგ ის სამხატვრო თეატრს არ მოშორებია. ბოლო წლებში იგი შეიქნა სამხატვრო თეატრთან არსებულ მეორე სტუდიის ხელმძღვანელად და რეჟისორად, დადაგა რამდენიმე ჰესსა. მისმა დადგამად ისორით მოწონება გამოიწვია; ვასულ წელს—მიწვეულ იქნა ცნობილ „მცირე თეატრის“ რეჟისორად. ვასულსავე წელს დაარსა მოსკოვში ქართული დრამატული სტუდია, რომლის ხელმძღვანელი უკანასკნელ წუთამდე იყო და რომლითაც ის ფიქრობდა საქართველოში ჩამოსვლას და მიღეაწეობას.

დიდი სიმპატიების აღმძვრელი იყო განსვენებული, როგორც აღნიშნა: დინჯი, თავმდაბალი საუკეთესო ამხანაგი და მეგობარი. თავისი ბუნებრივი უბრალოებით და გულწრფელობით ის ჩვენ სინამდვილეში პირდაპირ იშვით მოვლენას წარმოადგენდა: ახლა ასე ვავრცელებულ მეტირობაბაქი-ბუჭობისა და ცრუ პათოსისა მას სრულიად არა ეცხო რა. იქნებ საცირველიც იყოს, რომ თეატრთან ასე შეზრდილი პირი ცხოვრებამი ყოველივე თეატრლობას მოკლესული იყო.

თუ ვახტანგ მჭედლიშვილის დანაკლისი საგრძნობია შემოქმედებით ძალეებით მიდარა რუსულ სცენისათვის, სადაც განსვენებული ამდენხანს რუწყოლა და სადაც მას, როგორც ნიჭირი რეჟისორს, შესაფერი ფასიც ჰქონდა, ასეთ ძალეებს თითქმის სავსებით მოკლებულ ქართული თეატრისათვის მისი ასე უბრალო დაკარგვა პირდაპირ ვანუზომელი დანაკლისია და დღეს და ახლა მომავალში შეუცვლებელი. ქართულმა თეატრმა დაკარგა მასში ნიჭიერი, ევროპული მასშტაბით განათლებული ხელმძღვანელი, უდარესად ვაჭერთინილი და უთუოდ პირველხარისხოვანი საეტი. მართალია, ვახტანგ მჭედლიშვილს არ დასცალდა გადმოეტანა თავისი მოღეაწეობის ასპარეზი თვით საქართველოში და მით ქართული თეატრის განვითარებისათვის წაუშლელი დიდი დაწინა, მართალია მან სხვა და სხვა მიზეზ-

თა გამო ვერ მოასწრო დიდი ე. ალექსი-მესხიშვილის იმედების გამართლება (რუსეთიდან საქართველოში უკანასკნელად დაბრუნებისას თვალცრემლიანმა მესხიშვილმა, ნახა რა ჩვენი თეატრის უმწეო მდგომარობა, ვახტანგის თანამშრომელთან ინტერვიუს დროს გამოსტევა აზრი, რომ აუცილებლად საჭიროა ქართული თეატრის ხსნისათვის ე. მჭედლიშვილის მოსკოვიდან გამოწვევა), მაგრამ მჭედლიშვილის თაისნობით და ხელმძღვანელობით გასულ წელს მოსკოვში ქართული დრამატული სტუდიის დაარსება, უკანასკნელ წლებში მისი ტვილისში ხშირად ჩამოსვლა და ბევრი სხვა რამ ცხადდა მოწმობდა, რომ მალე, ძლიერ მალე ვახტანგ მჭედლიშვილი სასეებით დასტურდებოდა მშობლიურ კერის და თავის ნიუს, ცოდნას, ენერჯიას ქართულ მეღპოქმენას სამსხვერპლოზე მიიტანდა.

და მით უფრო საწმუხარი და სავალალოა, რომ უღმობილმა სიკვდილმა ასე სასტიკად გამოგვტია ხელად ახალსაქმედური სწრაფებით სავსე და მომავალში მრავალ მცადლებლობათა შემცველი დაუფიქვარი ვახტანგ მჭედლიშვილი. საუკუნოდ იყოს ხუნება მისი.

28. V. 24 წ.

შილდერის საღამოზე.

მისის 28 ტელიისი გერმანულ რეალ გიმნაზიის ქართველ მოწაფეთა მიერ შილდერის „ყაჩაღების“ დადგმის გამო. რეჟისორი გიმნაზიის მასწავლებელი ფრიდრიხ ბუშჰაუერი (*) და მოწაფენი: კარლ მოორი—გ. დიდა, ფრანც მოორი—დავ. მიმინაიშვილი, ამალია—ელ. გეორგობანი, მოხუცი მოორი—ა. დოლუხანივი, შპიკლეზი—ელ. სიხარულიძე, როლერი—შოთა დედაბრიშვილი, რაცემანი—რევაზ მონასელიძე, შვიციკრი—შ. ჩიტოშვილი, სუფლიორი—თამ. ვარაზაშვილი.

დიდად საინტერესო საღამო გამართა ტვილისის მჭედლიშვილის რეალ-გიმნაზია გასულ ოთხშაბათს, 28 მაისს, შილდერის პატეცსაცემლად. სასტუმრო „ნოე“-ს საკაოდ დიდი საკონცერტო დარბაზი უკვე 8 საათზე სახე იყო ხალხით, რომელიც შესდგებოდა უმთავრესად: დასახე-

ლებულ გინწახის მოწაფეებისაგან და მისწავლებულიაგან, ადგილობრივ მრავალრიცხოვან გერმანულ კოლონიის წარმომადგენლებისაგან და მოწაფეთა მშობლებისაგან.

შილერის რამოდენიმე ბალადის გერმანულად წაკითხვისა და შილერის სიტყვებზე შედგენილ რამოდენიმე სიმღერის ხორის მიერ ასრულების შემდეგ წარმოდგენილ იქნა გერმანულ ენაზედ „ყაჩაღების“ პირველი აქტი სამ სურათად. როლები განაწილებული იყო მხოლოდ მოწაფეთა შორის. მონაშენით თითქმის ყველა ქართველი ეროვნებისა იყო. ვასაგებია, რომ ეს გარემოება, უცხო ეროვნების მოწაფეთა მიერ აქ, ტვილისში, გერმანულ ენაზე პიესის დადგმა—იწყვედა საერთოდ მთავარ ინტერესს. და უნდა აღინიშნოს სიამოვნებით და სიხარულით, რომ მოწაფეებმა ყოველგვარი დაბრუნლება გადალაგეს და ენის მხრივ მათი გამარჯვება ცხადი იყო: კარგი გამოთქმა, სცენაზე თავისუფლად, გაბედულად თავის დატყრა და სხვა წათვლად მოწმობდა; რომ გერმანული ენა მათთვის უკვე უცხო არ არის, რომ მათ ამ ენის სული საცემით შეუთვისებიათ.

წარმოდგენის გათავების შემდეგ მოწაფეებმა სცენაზე გამოიყვანეს ამ პიესის დამდგმელი, გინწახის მისწავლებელი ფრიდრიხ ბაუმჰაუერი, რომელსაც დიდი ოვაციებით შეხვდა როგორც მადლიერი მოწაფეები, ისე დამსწერ საზოგადოებაც...

საზოგადოდ ამ საღამომ ყოველ მხრივ საუკეთესო შთაბეჭდილება დასტოვა: საუცხოოვო გარეგანი წესრიგი, რომელიც სუფევდა დარბაზში, სრულყოფილი არ უშლიდა ხელს ახალგაზრდობის მაჯის ცემის გამოაშკარაებას, საერთოდ ყველაფერი წვრილმანი, რომელიც კი ადასტურებდა ამ მისწავლებლის მიღწევებს.

დიდი მადლობის ღირსია გინწახის დირექტორი ინე. იეკელი და ეველა მისი ზანგარო თანამშრომლები ასეთ შინაარსიან საღამოების გამართვისათვის და ვუსურვოთ მომავალში ყოველგვარი წარმატება.

R.

დაგასოფლის თეატრი

ქვიშეთის თეატრი

სოფ. ქვიშეთის წარსული ზაფხულიდან უკვე თავისი თეატრი აქვს. მათაოლია მას ჯერ კიდევ ბევრი აკლია, მაგრამ უმთავრესი: დარბაზი და სცენა მოწყობილია და წარმოდგენებიც იმართება.

ქვიშეთის მცხოვრებლები ჩვეულებრივ იყვენ წარმოდგენებს ჯერ კიდევ 70-ნი წლებში, ზაფხულობით. მონაწილენი იყვენ კ. ყიფიანსა და მის და ელენესთან ერთად მიხ. ყიფიანი, მარიამ ყიფიანი—ქართველიშვილისა, ექიმი ნ. ხუდადოვი, რომან ფილენიშვილი, ბაბო ავალიშვილი, ბაბო კორინაძე და სხვ. 1895 წლიდან მოთავე და უჯრები ამ წარმოდგენების, იყო განსვენებული კოტე ყიფიანის ოჯახი. ზაფხულობით ადგილობრივი ძალების თავის მიყრით და თბილისიდან რიგ-რიგად მოწვეული საუკეთესო არტისტების მონაწილეობით (ე აბა-

შიძე, კ. მესხა, ვ. გუნია, ნ. გაბუნია—(ავარობი, ქ ჩერქეზიშვილი და სხვ.) იმართებოდა წარმოდგენები ქვიშეთისა და მის ახლო-მახლო დაბა-სოფლებში (სურამი, ხაშური, გომი, ქარელი და სხვ.).

ადგილობრივ ძალებს შეადგენდნენ: სვ. ყიფიანი, ალ. ციმაკურიძე, ლევ. ივ. ყიფიანი, მაიკო ციმაკურიძე, ლევ. ციმაკურიძე, ალ. თურქესტანიშვილი, ქრ. ქიქნაძე, კოწია ჯაფარიძე, ილ. ყიფიანი. ეს იყო ეგრევე წოდებული „ქვიშეთის ტრუპა“ *

წარმოდგენები ხან და ხან საკონცერტო განყოფილებით იმართებოდა. აქ მონაწილეობდნენ ვ. სარაჯიშვილი, ილ. აბაშიძე, მ. ძნელაძისა და სხვ. წარმოდგენები იდგმებოდა ხან კერძო სახლებში, ხან საბჭელში, ხან მისწავლებელში, ხან ჰაერზე გარეთ.

ბესიქიანი მზადდებოდა კ. ყიფიანის ოჯახში. მთელი დღეები უნდებოდა რეპეტიციებს ან ოთახებში, ან ბაღში, მშვენიერი ბუნების კალთებზე. აქედან მიდიოდა დ.სი რომელსავე დაბა-სოფელში, სადაც დაქირავებული იყო შერნაბა წარმოდგენის გასამართავად, რასაც დიდი ვაი-ვაგაბი სჭირდებოდა სცენის მოსაწყობად ბქეთ-იქიდან ავეჯის მიტან-მოტანის გამო.

სოფელში გამართულ წარმოდგენაზე ასობით ესრებოდნენ სხვა სოფლებიდან ურემებით და ეტლებით ჩამოსულები.

წარმოდგენა ყოველთვის . ტრადიციული ვახშმით გვირგვინდებოდა, რა დროსაც წარმოიქმნებოდა სიტყვები, რომელთა შორის არა ერთი და ორი ყოველთა მნიშვნელოვანი თვისის შინაარსით, რამდენადაც ის მოახერხებდა და გამოსთქვამდა საერთო გულის ნაღებს. ამ ვახშმებს ერთგვარი ყრილობის ხასიათი ეძლეოდა, სადაც სოფლის მდაბიოთ აღზრდილი ხალხი, ქალაქებიდან მისულ ინტელიგენტკაცს შეხვდებოდა და ერთი მეორეს გულის ნაღებს უზიარებდა.

მიზარული დროს გიტარება, შეგვიბრებული სიმღერითა და ცეკვით, რომლის დასახლისად დაუვიწყარი მაკინე ამირჯიბისა იყო ხოლმე, მატარებლის მოსვლამდე გრძელდებოდა.

ამ გვარად ყოველ ზაფხულს რამდენიმე წლის განამელობაში მუშაობდა ეს ტრუპა.

წარმოდგენებს მეტ წაწილად მილა-წოდებდა ესრებოდა, მშრომელი ხალხი-კი უფრო მოსაძებნად გასართობად იჩნდებდა.

— რა გქნა, შენი ჰირომე, ხომ იცი ძალიან პატრესა გეტე, როგორ დაგზარდებოდი მოსკლას, მაგრამ არა მცალიან დღეს და შენც ნუ დამემდურები.

— ცხენზე შემჯდარი ერთ-ერთი ყ. ნი უფლის ხალხს სოფელში, რომ წარმოდგენაზე მოვიდნენ და

*) მოთავე ამ ტრუპისა იყო ნინო ბეგან ტატიშვილის ასული ყიფიანისა. მის ზაჯანზე იმართდნენ ტფილისის შხაბიონი და აფგ. სცენისმოყრულები; ნინო დადიან დაბა-სოფლებში, ქიარაბადა შერნაბას, შოთაბადა ავეჯს და განაზღვრულ დასს გაიწვევდა ხოლმე პიესებს დასაფხვლად, თითოდაც მონაწილეობდა სცენაზე, როგორც სცენის მოყვარე ხოლო როცა როლი არა ჰქონდა, მოკარნახვებდა.

აი ამ ბოდიშით უპასუხებს მას რომელიმე გლეხთა-გან.

წარმოდგენების მიზანი ყოველთვის იყო სა-ქველმოქმედო. შემოსავალი ეძლეოდა ხან „წერა-კითხვის საზოგადოებას“, ხან სტუდენტობას, ხან რომელიმე მოწვევს და სხ.

ბოლოს სურაშში რამდენიმე ინტელიგენტის ინიციატივით დაარსდა დრამატული საზოგადოება, რომელმაც მოჰქიდა ხელი პროცინკოში წარმოდგენების მართვას და ქვიშხეთის ტრუპაც დაიშალა.

წელს-კი ქვიშხეთის კომუნისტური პარტიის უჯრედმა წამოაყენა საკითხი მუდმივი თეატრის გა-მართვის შესახებ და დარბაზის მოსაწყობად დი-ნიწანა სემბათაშვილის სახლი. უჯრედის წევრები ენერგიულად შეუდგნენ საქმეს. ამავე დროს დაარ-სეს დრამატული წრე და ამირჩიის გამგეობა. გამგეობაში შევიდა ქვიშხეთში მცხოვრები რამდენიმე ინტელიგენტიც.

სულ მოკლე ხანში დასრულდა სადურგლო საქმე დარბაზისა და სცენისა და ჯერის მიღვა სამ-ხატვროზე. იქ მიჰმართეს დახმარებისთვის ხელო-ვნათა კავშირზე გადასულ კოტე ყიფიანის სახლში ოსულ ხელოვანთა. მხატვარმა ირ. თოიძემ დაუ-

ხატა მშვენიერი ფარდა. მ. თოიძემ და ალ. ციმაკე-რიძემ—დეკორაციები. გაიმართა კოხტა სცენა და საკმაოდ ფართე დარბაზი. თეატრი გაიხსნა გასუ-ლი წლის 11 ავგუსტოს.

წარმოდგენას დიდძალი ხალხი დაესწრო. ამი-სათვის სცხეთი შემოვლა აღარაივის დასკრებია თითონ ხალხი მოუთმენლად მოელოდა წარმოდგე-ნის ახალ თეატრში და აღტაცებულად დიშშლა, როგორც სცენის ხელოთ, ისე სადღესასწაულო ელფერთ ცემართული წარმოდგენით.

მასუქან ორი თვის განმავლობაში მართავდა წარმოდგენებს გამგეობა, საავარაკით მოსული ინტელიგენტებს მონაწილეობით და ხალხიც სუ-ველთვის ბეჭი ესწრებოდა და ცმაყოფილი რჩებო-და წარმოდგენით. მაგრამ საუბედუროდ თეატრს არა აქვს რეკვიზიტი და ავეჯი, ურომლისობაც აბრკოლებს საქმეს.

გამგეობას კი საჭირო თანხა არა აქვს არც რეკვიზიტისთვის და არც სხვა საჭირო ხარჯისათ-ვის თეატრის ნაკოს შესაცემად.

ასეთ შემთხვევაში თუ მთავრობა არ დაეხმ-არა, თეატრი ვერ იარსებებს.

ნილო ყიფიანი.

ქართული „ია“ სომხური „იანც“*)

სომხური გვარის ბოლოვდება სიტყვით „იანც“, რიაცა ნიშნავ შვილს, ძეს; სოგომან; კირაკოზიან, ჰილონისან; მიკირტუმიანც, კახარიანც; ამბარბიანც და სხვ. ეს სიტყვა „იან“ ანუ „იანც“ წარმოსდგება ქართული წყაროსაგან. ყველა ერების გვარები ბო-ლოვდებიან სიტყვით „შვილი“. იტალიური გვარე-ბი ბოლოვდებიან „ჩი“-ით: ლონტი, ჟენტი, ჯი-ბუტი და სხვ. გერმანული გვარები—„ერ“-ით: ზინგერ, ხიმერ, მაუსერ და სხვ. რუსული გვარები— „ოვ“-ით: პეტროვ, პავლოვ, ბარანოვ. ვორობიოვ, პეტროვ და სხვ. თათრული გვარები—„ოლი“-თ: ხასანოლი, ხუსეინოლი, დუსუნოლი, დევრიშ-ოლი და სხვ. ქართული გვარების დაბოლოებებს სამმა სინონიმმა აქვს: შვილი, ძე და ია. „ია“ სინო-ნიმი „შვილი“-სა და „ძე“-სი. ა) ფოცნიშვილი, ირემაშვილი, ზალიშვილი, ბ) გვარამაძე, გორდე-ლიაძე, კვაჭაძე, გ) კვიციქელია, გაბუნია ქორდანი, ფიფია, ცხაკაია. „შვილი“-ს ანუ „ძე“-ს სინონიმით „ია“-თი მიგრული გვარები ბოლოვდებიან უმთა-ვრესად. სიტყვა „ია“ წარმოებულია მიგრული სი-ტყვიდან „სკუა“. „სკუა“-საგან წარმოსდგება მე-გრულიასვე გვარის დაბოლოება „უა“ უკანასკნე-ლისაგან წარმოსდგა შემცირებული დაბოლოება „ია“ და ვანგრელებული სიტყვა „ია“. რაყუა, სტრუა, გოხუა, ჭოჭუა, გაბედავა, ქაქარაია, კაქარაია, კა-ვა; ოდიშორია, ძეგობია, ხეტიბა. ჯავახია—ჯავახი-შვილი. დემურია—დემურაშვილი. კალანდია—კალან-დაძე, ჯაბუა—ჯაბაშვილი. ბერაია—ბერიძე, ბერა-

ძე. ბერიშვილი. თოდრია—თოდრიაძე. მესხია—მეს ხიშვილი. ასე, ქართული ძე და შვილი, მიგრუ-ლი—სკუა. სკუა=უა=ია=ია.

რომ ეს ასეა, ამისი საბუდეველი ქართ. ხალ-ხურ სიტყვიერებაშიაც მოიპოვება. სახელდობრ: განსვენებულმა შედაჯოგმა ი. გოგებაშვილმა ქარ-თლში ამოსწერა ერთი ხალხური ლექსი სახელმძღვა-რელოში შესატანად: თხა და ენახი. ქართლურ ორიგინალში ამ ლექსის ყოველი ხანა იწყება: „ია, ენახით“. „ია, ენახით ენახით...“ „ია, ენა-ხით თხა...“ „ია, ენახით მეგლი“ და სხვ. ამ „ია“-ს მნიშვნელობა პარ-ცემულმა შედაჯოგმა ვერ გაიგო, ამოშალს ეს სიტყვა პოპულარიზაციისათვის მს-ალაგას დასვა სიტყვა „მოლი“. „მოლი, ენახით ენ-ნახი...“ „მოლი, ენახით თხა...“ და სხვ. ამ ლექსის ხალხური რედაქციის სინონიმით რომ ენახით, მა-შინ გამოვა შემდეგი: „შვილი, ენახით ენახი“... „შვილი, ენახით თხა“ და სხვ.

კიდევ ერთი საბუთი ხალხური სიტყვიერები-დან, რომელიც შემოთქმულის სისარგებლოდ დალა-ღებს:

ია ია გშობა შობითა,
ვარღმა გაგზარდა ექვითა.
ნიორიზმა ძუძუ ვაწოვა,
მას ჰქვიჩარ სურსკობითა*.

ამ ხალხურ ლექსში ჩჩელი ბავშვი უმადლე-სად არის შესხმული. ამ ლექსში ჩჩელი საუცხოო შედარებაშია. ყველიშმა გშობა, ყველიშმა ძუძუ-წოვა, ყველიშმა გაგზარდა და სურსკობითაც მას ჰქვიჩარო, აქ ძლიერება სიტყვიერებისა უმადლესო-ბამდეა ასეული.

აქედან გამოდის აუცილებელი დასკვნა: სომ-ხური „იანც“ წარმოდგარა ქართული წყაროსაგან: ძე, შვილი, სკუა=უა, ია=იანც).

გ. ლომთათიძე.

*) იბეჭდება საქამალო წესით. სახტრეველი ამ საგნის შესახებ სხვათაგან გამოთქვან თავისი აზრი.

მუშავ ალღექ!

სიტყვები შაჩხარასი.

ა. ოლანეზაშვილის აღმოსავლეთური ესკიზებიდან op. 3 № 8 1908 წ.

სა სა სა სა
გა გა გა გა
გა გა გა გა გა
გა გა გა გა გა

სა სა სა სა
გა გა გა გა
გა გა გა გა გა
გა გა გა გა გა

სა სა სა სა
გა გა გა გა
გა გა გა გა გა
გა გა გა გა გა

სა სა სა სა
გა გა გა გა
გა გა გა გა გა
გა გა გა გა გა

სა სა სა სა
გა გა გა გა
გა გა გა გა გა
გა გა გა გა გა

საკა დილა გათენდება,
 ლამაზი დღე დაგადგება...
 ბინდი ბნელი მოკშორდება,
 მთა და ბარი გასწორდება.
 დროება მიდის, იცვლება,
 ყირი ლბინად შეიცვლება.

ბოლო მოეღება მძლავრებს,
 თბა-შველი ერთად იცხოვრებს.
 ასეები გაათასდება,—
 შენი შრომა დაფასდება.
 ბატონობა დიმიარბა,—
 ჰაზირაჰე თვალთ ნება!

1905 წ.

რედაქტორ-გამომცემელი იოსებ იმედაშვილი.

ზიგლიოგრაფია

რეცენზიები

ფ. მახარაძე.

თხზავლმათა კრებული

ტ. 1 წერილები სხვადასხვა სა-
კითხებზე 394 გვ. 2 მ. 50.

ვისაც მსურს ჩვენი უკანასკნელი 25—30-იან წლების საზოგადოებრივ ყოფი-ცხოვრებას გაეცნოს, განსაკუთრებით მარქსისტულ-სოციალდემოკრატიის თანდათანობითი ჩასახვა-განვითარების და წოდებათა ურთიერთ შეზღა-შემოხლას, სხვადასხვა მიმართულებათა კვილის, ის, სხვათა შორის, ფ. მახარაძისა და ნ. კორდანიას ნაწერებს გვერდს ვერ აუხვევს. როგორც ეს პროფ. ალ. ხახანაშვილმაც შენიშნა.

სახელწიფო გამომცემლობას ვაწუხრზახავს ფ. მახარაძის ნაწერები რამდენიმე ტომად გამოსცეს. გამოვა ტომები: ნაციონალური, აგრარული, სიტყვა-კაზმული მწერლობის, მარქსიზმი დასაბუთება-დავა, ეკონომიური საკითხების და სხ. ამ პირველ ტომში შესულია წერილები 1895—1902 წ., უკანასკნელი (1923 წ.) სამი წერილის დამატებით. აქ ყოველი წერილი მარქსისტული თვალსაზრისითაა გამო-ზნული, მემამოხე სულით გაეღწეილი. ძველის და-მანგრეული, ახალს განაჯრეების რწმენის განმამტკი-ცებელი.

ეს ძველი რევოლიუციონერი პუბლიცისტი ყო-ველ მკითხველს უნერგავს იმ რწმენას, „როს ყოვე-ლივე ძველი ადრე იქნება თუ გვიან უნდა უსათოდ დაირღვეს, დაიქცეს და გამარჯვება მხოლოდ ახალს ეკუთვნის, ამისთვის საზოგადო მოღვაწეთ კმარებით სულის სიძლიერე და ხასიათის სიმტკიცე, რომ პირველმა დაბრკოლებამ უკან არ დაახევოს... გზის გაკავება ძლიერ სამძიმო საქმეა და აქ დროებითი დამარცხება დამარცხებად არ ჩაითვლება“ (346 გვ.).

წვენი შიმკულია ავტორის სამი სურათით (20 წ. წინანდელი, აწინდელი და განდარითა სამმართვე-ლოში, ტყეუობის).

სხვათა შორის, საქართველოს სახალხო საზო-გადოებრივ-განებრივ მოძრაობის ისტორიის შესწა-ვისათვის ეს წიგნი აუცილებელი წყაროა.

ბ. არმიათელი.

„წითელი წიგნების“ გამოცემანი: 1) ტრ. თბუქაშვილის „განთიადი“, 1 წიგ. 174 გვ. 1 მან. 2) თორმეტი სკვითები, პოემა ალ. ბლოკის, თარგ. ვალ. გაფრინდაშვილის, 32 გვ 40 კაპ. 3) სტოიქ-ის—სწავლა რ. ს. ფ. ს. რ.—ის სახელწიფოსა და კონსტიტუციასზე, 365 გვ. 3 მან 4; 4) ნ. ლენინი (1870—1924) 145 გვ. 50 კ. 5) ე. ველოამ მ. ბიარუნის კომუნისზმი და ქრისტიანობა 109 გვ. 1 მ. 10 კ.

კერძო გამოცემანი: 1) ლეო ქიქელი—I ტ. მოთხრობები, ნოველები, ესკიზები, 151 გვ 1 მ. 25 კ. 2) მისივე—ნატახბარის საიდუმლო, სურა-თებთი, საბავშო მოთხრობა. 43 გვ. 70 კ.; 3) რაჯ-ლენ გვგვამე—ვირებთს მესია (ლექსების ტომი), 93 გვ. ერთი მანეთი, 4 მ. ჯავახიშვილი—დამა-შვილი, მოთხრობები, ტომი 1, ივ. გომართლის კრძტ. წერილით, აკ. ცხანიშვილისა და ივ. ვარაზ-შვილის გამოცემა, 230 გვ. 1 მ. 50 კ.; 5) შალვა ჯანებრიძე, პოეზია ლექსები, 73 გვ.

ბფილისის სახელმწიფო აკადემიური დასი და-სავლეთ საქართველოში გაემგზავრა მისში.

დამსე შემოიარა ქალაქები: ქუთაისი, ბათომე, ფოთი და ჭიათურა.

ქართული დასის ასეთი მოგზაურობა პირტე-ლია: საკუთარი დეკორაციები, ბუტაკურია, სასა-რიქმახელო, სრული ანსამბლი, უბრალი თანამშრო-მელი—სტატუსტიკი—თან ახლდა დას. დასში იმ-ყოფეობა ი2 კაცი, ვარდა ტენნიკურ პერსონალისა.

ტრეპერტურატი პროვინციისათვის სრულიად ახალი: „ცხვის წყარო“, „ინტერესთა თამაში“, „ვაახნაურებელი მდამიო“, „მასა“ და „გმირი“.

ზოგან (მაგ. ქუთაისში) ზოგიერთი პიესები მეორდებდა. დასს ხალხი ყველა ქალაქში გულთბი-ლიად შეეგება.

წარმოდგენებს ზღვა ხალხი აწყდებოდა. წაართვაში წარმოდგენებს ესწრებოდნენ მეტ-წილად ქართველი. ასევე იყო ფოთშიაც, სადაც მუშე-ბისათვის საგანგებოდ განმეორებულ იქნა „ადამიანი მისსა“.

ამ მოგზაურობამ, სხვათა შორის, ნათელ ჰყო, რომ ჩვენი პროვინცია არაფრით ჩამორჩება დღეა-ქალაქს თეატრალური მოთხოვნილებით.

ყველან დიდი სურვილი და მოთხოვნა თეა-ტრისა: აგებენ თეატრებს, აწყობენ და ჰქნნან სცე-ნის მოღვაწეთა წრეებს, იძენენ ახალ პიესებს და სხ.

დღევანდელი ხელისუფლება და კერძოთ ვინც დღეს სათავეში უდგას ხელოვნების საქმეს, მოგა-ლიერე განსაკუთრებულს გულის ყურით მოგეყროს ამ იშვიათ მოვლენას.

X

სამტრედიის თეატრის შენობის ნაწილი, მო-გესხნებთა, ვასული წლის ქარმა გადაანგრია და ხალხს წარმოდგენების ხილვის საშუალება მოცსმო მაგრამ ამან გული არ გავციტება: ადგილობრივ პარტ-კომისა და აღმასკომის სასახლოთ უნდა ითქვას, რომ წელს დიდი ნამიერე გადადგეს წინ,—მათის წვევრბის სპ. კოქაჩიშვილის, ილია სტურუის და არ. ხუჭუტას თაისნობით ა. წ. აღდგომა დლით დან-გრეულს იქნა ნიკოლოზის დროს აგებული ციხე, რომლის მასალით გადაწყვიტილია თეატრის აგე-ბა. სათეატრო შენობის გეგმა მზადაა დარბახი დაიტყეს 700 კაცამდე პროფეს. პ. მ. მიდინის ამა-სა მაისურაოვის მბურავლე მუშაკითა შესდგა დრა-მატიული წრე (განგებობაში—აკ. სამართავ, ანტ. მა-მაგევიშვილი და ბაბურა ნინიძე). რეისორად მოწ-ვეულია ზ. ურუშაძე. პიესები მზადდება და მოკლე ხანში დაიწყება წარმოდგენები განახლებულ თეატრ-ში განახლებულ დასით. სამწუხაროდ ზოგიერთი ძველი დასახეობადი სცენის მოყვარე (მაგ. ტიტე მსინარულიძე, მმა-გიორგი სს—ძისა) ვანზე სტადანა. ასეთი დაქსაქსულობა ზარალს მეტს არას მოგვეცეს საქიროა საერთო ძალღონით მუშაობა ხალხის სა-კეთილდღეოდ.

გორის სახალხო სახლში. კვირას, 18 მაისს, გაიმართა საღამო წარმოდგენა-კონცერტი ჟურნალ „თეატრი და ცხოვრება“-ს რედაქციის სასარგებლოდ. ამ საღამოსთვის ტუდლისიდან ჩამოვიდნენ თვით რედაქტორი ამ ჟურნალისა იოსებ იმედაშვილი და ოპერის ბრტისტი ე. ქაშაყაშვილი. დარბაზი სავსეა საზოგადოებით. საღამოს დაწყებისას იოსებ იმედაშვილმა ვრცელი სიტყვა (მოხსენება) წარმოსთქვა თეატრის შესახებ, მის წარსულს. აწმყოსა და მომავალზე. მან ცოცხალი ქართული სიტყვით გადასცა გორის საზოგადოებას სათეატრო ხელოვნების თანდათან ზრდა უძველესი დროიდან დღემდე მისი მნიშვნელობა, დანიშნულება, ქართული თეატრის გარშემო დღეს ატეხილი განგაში, აღნიშნა საერთოდ ხელოვნების და კერძოდ ქართული თეატრის დამსახურება ქვეყნის წინსვლის საქმეში, საჭიროთ აღიარა დაარსება სახალხო სასოფლო თეატრების, შექმნა მოძრაი თეატრის და სხ.

გორის საზოგადოებამ სათეატრო საქმეში ახალ მიდრეკილების მსვლელობა-ვანეითარებაზე მართო გაზეთით თუ იცოდა—რამე, ისიც თითო-ორიოლმა, დღეს—კი მათ ეს ცოცხალი სიტყვით ნათლად წორმოიდგინეს. მომხსენებელი ხან-

გრძლივი ტაზით დააჯილდოვეს. აუცილებლად საჭიროა ასეთი მოხსენება ყველგან გაიმართოს, სიტყვის შემდეგ წარმოდგენილი იქნა პიესა „სიმართლე“. ასრულებდნენ ადგილობრივი სცენის მოყვარენი, რეჟისორი ალ. ჯაყელის ხელმძღვანელობით, მონაწილეობდნენ: ა. ჯაყელი; შ. კორინთელი ტ. ცინცაძე, მ. გარაყული, გრაქუროვი ვეზირიშვილი, და მაჰავარიანი. პიესამ შესაფერად ჩაიარა.

ამის შემდეგ მომერალმა ვალ. ქაშაყაშვილმა შეასრულა ოპ. „ოქმ. შოთა რუსთაველიდან არაბის არია“, „გენაცვალე“ და სხვა რომანსები.

აღნიშნულმა საღამომ საუკებოდ ჩაიარა, რაც უშთავრესად მიეწერება იოსებ იმედაშვილის მიერ წაკითხულ ლექციას და ქაშაყაშვილის სიმღერებს.

ადგილობრივი სცენის მოყვარეთა წრე და საქმის შესვეურნი დიდი მაძლობის ღირსი არიან ასეთ საღამოს მოწყობისათვის.

შ. ლიახველი

შუ წინა ნომერში (11) მაძლობა გორელებს შუ სრულად შემოხვევით გამოკრანენ. 1) ალექ. განჩილაძე და 2) შალ. კორინთელი, რომელთაც საღამოში მჭურვალე მონაწილეობა მიიღეს, რასთვისაც დღის მაძლობას ვუძღვებით.

რვა.

ფოტოგრაფია

ავსიხი შვანიასი

გადავიდა ახალ ბინაზე—რუსთაველის პრ. № 8, მუშათა სასახლის პირდაპირ. ასრულებს ყოველგვარ საფოტოგრაფიო სამუშაოს: იღებს პიროვნულ, ჯგუფობრივ, შენობათა და სხვ. სურათებს, აღიღებს პორტრეტებს ფერადებით და სხვ.

შეკვეთებს ასრულებს რიგზე, ხელმოწერად.

სურათების გადაღება დღის 9 ს.—საღ. 6 ს.

აქვე მთი ოკება რეკლამიუციის ბეჭელების

სურათები

4—5 ლ.

„თეატრი და ცხოვრება“-ს

რედაქცია მოთავსებულია სასახლის ქ. № 5, მეორე სართულში,—ახალი კლუბის შესავალიდან მარცხენა მხარეს (ყოფ. ქართ. თეატრი). ღიაა: დღით 9 ს., ნაშუადღევს 5—8 ს. რედაქტორის ნახვა შეიძლება დღით 10—2 ს. აქვე მიიღება ხელისმოწერა 1924 წ. ჟურ.

„თეატრი და ცხოვრება“-ზე

წლიურად 10 მან., ნახევარი წლით 6 მან. (გაგზავნით).

რედაქტორ-გამომცემელი იოსებ იმედაშვილი.